

Jenni Kauranen – Anna Kiviniemi

Residential Environment Impact Survey (REIS) –arviointivälineen suomennosten päivittäminen REIS versiota 3.0 vastaavaksi

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimintaterapeutti

Toimintaterapian koulutusohjelma

Opinnäytetyö

5.5.2014

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Jenni Kauranen, Anna Kiviniemi Residential Environment Impact Survey (REIS) – arviointivälineen suomennosten päivittäminen REIS versiota 3.0 vastaavaksi 46 sivua + 5 liitettä 5.5.2014
Tutkinto	Toimintaterapeutti
Koulutusohjelma	Toimintaterapian koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Toimintaterapeutti
Ohjaaja(t)	Lehtori Satu Aittomäki Lehtori Jari Pihlava
<p>Tämä opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä ja sen tarkoitus oli päivittää Residential Environment Impact Survey (REIS) versiosta 2.0 opinnäytetöinä tehdyt suomennokset REIS versiota 3.0 vastaavaksi. Lisäksi työssä tarkasteltiin käännöksen sopeutuvuutta suomalaiseseen kulttuuriin. Tämä opinnäytteenä tehty kehittämistyö on neljäs Helsingin Metropolia Ammattikorkeakoulussa, joka tähtää REIS -arviointivälineen julkaisuun suomen kielellä.</p> <p>REIS on Inhimillisen toiminnan malliin perustuva standardoimaton ja puolistrukturoitu yhteisömuotoisen asuin ympäristön arviointi- ja konsultointivälineväline. REIS on suunniteltu toimintaterapeutin käyttöön ja sen avulla arvioidaan yhteisöllisen asuin ympäristön, asukkaiden ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta. Arvioinnin jälkeen terapeutti voi tehdä suosituksia asuin ympäristön kehittämiseksi. Asuin ympäristön kehittämisellä tähdätään asukkaiden elämänlaadun parantamiseen.</p> <p>Käännösprosessissa hyödynnettiin arviointivälineen kääntämistä koskevaa teoriaa ja ohjeistusta. Suomennos ei ole suora käännös alkuperäisestä versiosta, vaan käännösprosessin johtoajatuksena pidettiin alkuperäisen version asiasisällön mahdollisimman tarkkaa säilyttämistä suomennoksessa.</p> <p>Työn tutkimuksellinen osuus toteutettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä mukailien. Aineisto koostui suomalaisten toimintaterapeuttien kyselyn avulla antamasta palautteesta. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteita noudattaen. Käännös viimeisteltiin toimintaterapeuttien ja eri asiantuntijoiden palautteiden perusteella. Suomennokseen tehtiin vain muutamia kulttuurisia muutoksia alkuperäiseen versioon verrattuna.</p> <p>Opinnäytetyön lopputuloksena syntyi suomennos REIS version 3.0 arviointivälineestä. Suomennos ei ole validi eikä virallinen käännös. Ennen mahdollista julkaisemista suomennokselle on toteutettava käyttökokeilu ja se on tarkastettava suomen kielen ammattilaisella.</p>	
Avainsanat	REIS, yhteisöllinen asuin ympäristö, kulttuuri, Inhimillisen toiminnan malli, arviointivälineen kääntäminen, toimintaterapia

Author(s) Title	Jenni Kauranen, Anna Kiviniemi Residential Environment Impact Survey (REIS). Update of the Previous Finnish Translation
Number of Pages Date	46 pages + 5 appendices 5 May 2014
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Occupational Therapy
Specialisation option	Occupational Therapy
Instructor(s)	Satu Aittomäki, Senior Lecturer Jari Pihlava, Senior Lecturer
<p>This thesis is a developmental work. The main purpose of this thesis was to update the earlier translation of Residential Environment Impact Survey version 2.0 (REIS) to reflect the changes in the most recent REIS version 3.0. In addition, the study also examines the cross cultural adaptation of the translation to the Finnish language. This developmental work is the fourth thesis about REIS at the Helsinki Metropolia University of Applied Sciences; the publication of REIS in the Finnish language is the desired outcome.</p> <p>REIS is a non-standardized and semi-structured assessment tool and consulting instrument for occupational therapists and it's based on The Model of Human Occupation. It is designed to examine interaction between residents and staff as well as the environmental impact that community residential facilities have on the residents. By using REIS, the therapist can obtain information needed to make recommendations for the residential environment unit.</p> <p>Theory and guidelines about translating an assessment tool were used to guide the translation process. The translation is not a verbatim translation. The main focus was to preserve the content and the intended purpose of the original version in the translation.</p> <p>The study of this thesis was carried out following the principles of qualitative research. The data for the study consisted of comments given by the selected Finnish occupational therapists. The translated text was modified according to the comments given by the therapists and different expert's feedback. Only few cultural modifications were made to the final translation.</p> <p>As the result of this thesis, a translated REIS 3.0 assessment tool was created. The translation is not a valid or an official translation. Before publication, it needs to go through pilot testing and must be inspected by a professional of the Finnish language.</p>	
Keywords	REIS, Residential Environment, Culture, Model Of Human Occupation, Translation of an Assessment Tool, Occupational Therapy

Sisällys

1	Johdanto	1
2	REIS:n historiaa ja kehittämistyön alkuasetelma	4
2.1	REIS arviointivälineenä	5
2.2	Aiemmat opinnäytetyöt REIS –suomennoksista	7
2.3	Kulttuuri ja Inhimillisen toiminnan malli	8
3	Laitoksista lähiyhteisöihin	11
4	Kansainvälisten arviointimenetelmien siirtäminen suomenkielelle	14
5	Kehittämistyön prosessikuvaus	17
5.1	REIS:n suomentaminen	19
5.2	Informanttien etsiminen	23
5.3	Kyselyn laatiminen	25
5.4	Aineiston analyysi	28
5.5	Aineiston analyysin tulokset ja suomennoksen viimeistely	31
6	Pohdinta	34
6.1	Eettiset näkökulmat	37
6.2	Aineiston keruun tarkastelua	39
6.3	Suomennoksen jatkokehittäminen	40
	Lähteet	43
	Liitteet	
	Liite 1. Inhimillisen toiminnan mallin käsitteiden vertaustaulukko	
	Liite 2. Sopimukset Model of Human Occupation Clearinghouse:n kanssa	
	Liite 3. Informanttien sitoumus suomennosten levittämättä jättämisestä	
	Liite 4. Sähköinen kysely REIS -arviointivälineen suomennoksesta	
	Liite 5. Lomakkeistojen päivitetty suomennos	

1 Johdanto

Kehitysvammaisten siirtyminen laitoksista yksilöllisempiin asumismuotoihin on ollut Suomessa esillä jo vuodesta 1970 (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012: 12). Yksilöllisempien asumismuotojen kehittämisessä on kyse perusoikeuksista ja oikeudenmukaisuuden toteutumisesta. Laitospaikkojen vähentämisen perusteet ovat ihmisoikeuksissa, sillä vammaisilla ihmisillä on yhtäläinen oikeus elää yhteisössä ja tehdä valintoja, kuten muutkin ihmiset. (Sosiaali ja terveysministeriö 2008: 3.) Residential Environment Impact Survey (REIS) on toimintaterapeuttien käyttöön kehitetty, Inhimillisen toiminnan malliin (Model of Human Occupation, MOHO) (Kielhofner 2008) perustuva yhteisöllisen asuinympäristön arviointiväline, joka on alkujaan suunniteltu käytettäväksi sellaisissa ryhmäkodeissa, jonka asukkailla on lievää keskivaikeaan oleva kehitysvamma. (Fisher – Kayhan – Arriagata – Less 2013: 4). Tällä hetkellä muita sellaisia arviointivälineitä ei ole suomennettu, joilla voisi yhtä kokonaisvaltaisesti arvioida asukkaan, ympäristön ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta (Aakala – Häkkinen – Scheepstra 2012: 15). Tulemme jatkossa käyttämään Inhimillisen toiminnan mallista lyhennettä *MOHO*.

Tämä opinnäytetyö on kehittämistyö, jonka tavoitteena on kääntää englanninkielinen REIS version 3.0 -yhteisöllisen asuinympäristön arviointiväline suomen kielelle ja tarkastella suppeasti sen sopeutuvuutta suomalaisen kulttuuriin. Tulemme jatkossa käyttämään REIS -arviointivälineestä lyhennettä REIS. Suomennosprosessi kohdistui arviointivälineen käsikirjan ja lomakkeiston kääntämiseen. Alkuperäinen englanninkielinen REIS version 3.0 on ladattavissa ilmaiseksi Model of Human Occupation Clearinghouse -verkkosivustolta. Opinnäytetyö on neljäs Metropolia ammattikorkeakoulussa opinnäytteenä toteutettu kehitystyö, joka tähtää REIS:n julkaisuun suomen kielellä. Tämän opinnäytetyön tuotoksena syntyvä suomennos ei ole virallinen käännös, eikä liitteenä olevaa suomennettua lomakkeistoa saa käyttää arviointivälineenä. Suomennettua käsikirjaa ei ole liitetty opinnäytetyöhön tekijänoikeussyistä. Myös pisteityslomake jätettiin opinnäytetyön raportista pois teknisten syiden takia. Suomennosten käyttöoikeudet jäävät Metropolia ammattikorkeakoulun toimintaterapian koulutusohjelmalle, jolla on sopimus MOHO: on pohjautuvien arviointivälineiden käännösprosessista.

Käännöstyön teoriapohjana käytimme artikkelin *Kansainvälisen arviointimenetelmän siirtäminen suomalaisten toimintaterapeuttien käyttöön* (Kanelisto – Juntunen – Salminen 2012) ohjeita pätevän käännöstyön toteuttamisesta. Kansainvälistä näkökulmaa aiheelle tarjosi tutkimusartikkeli *Principles of Good Practice for the Translation and Cultural Adaptation Process for Patient-Reported Outcomes (PRO) Measures: Report of the ISPOR Task Force for Translation and Cultural Adaptation* (Wild ym. 2005). Kulttuurisen sopeutumisen tarkastelun tukena käytimme MOHO:n käsitystä kulttuurista. Suomensimme MOHO:n teorian käsitteet *Toiminnan voimaa* -teoksen (Hautala – Hämäläinen – Mäkelä – Rusi-Pyykönen 2011) ja MOHOST -arviointivälineen suomenkielisen version (Forsyth – Parkinson 2008) mukaisesti. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset muodostuivat seuraavanlaisiksi:

1. REIS 2.0 -arviointivälineen suomenkielisten koekäännösten päivittäminen versiota REIS 3.0 vastaavaksi.
2. Miten kolme suomalaista toimintaterapeuttia kokevat päivitetyn REIS -suomennoksen soveltuvaksi suomalaiseen yhteisöllisen asumisen ympäristöön: onko päivitetty suomennos toimiva kielen, rakenteen ja kulttuurisen sopeutuvuuden osalta?

Kehittämistyö lähti tarpeesta päivittää aikaisemmat REIS versiosta 2.0 tehdyt suomennokset REIS versiota 3.0 vastaavaksi. Opinnäytetyön tutkimuksellisessa osuudessa kolme suomalaista toimintaterapeuttia tutustuivat suomennokseen ja kommentoivat sitä vastaamalla laatimaamme sähköiseen kyselyyn. Analysoimme kyselyistä saadun aineiston laadullisen tutkimuksen menetelmiä mukailen. Toteutimme käännöstyön yhteistyössä REIS:n kehittäjän professori Gail Fisherin ja MOHO:on perustuvien arviointivälineiden käännösprosesseissa toimineen Metropolian lehtori Riitta Keposen kanssa. Suomenkielisiä toimintaterapian arviointivälineitä on edelleen moniin muihin maihin verrattuna vähän. Tavoitteenamme on ollut tehdä kääntämisen suhteen mahdollisimman laadukas ja täsmällinen pohjatyö, jotta tekemämme työ edistäisi suomenkielisen REIS:n julkaisemista. Tutkittujen arviointimenetelmien käyttäminen toimintaterapeutin työssä on osa näyttöön perustuvuutta ja tuo

luotettavuutta toimintaterapeutin työhön. Tarve REIS:n kaltaisen arviointivälineen suomennosprosessille on siten työelämälähtöinen.

Toimintaterapia on yksi kuntoutukseen kuuluvista erityispalveluista. Hyvä kuntoutuspalvelu on tavoitteellista, suunnitelmallista, tuloksellista sekä vaikuttavaa. Kuntoutuksen on perustuttava tutkittuihin tai muuten hyväksi havaittuihin käytänteisiin ja menetelmiin. (Rissanen - Kallaranta - Suikkanen 2008: 681.) Toimintaterapia-arvioinnissa tulisi noudattaa systemaattista työtettä ja näyttöön perustuvuuden periaatteita. REIS:n kaltaisella asiakaslähtöisellä toimintamallilla voidaan lisätä työn ja hoidon vaikuttavuutta, palveluiden kustannustehokkuutta ja asiakkaiden sekä työntekijöiden tyytyväisyyttä. Teoriatiedon käyttäminen antaa luotettavuutta ja vakuuttavuutta toimintaterapeutin käytännön työssään tekemille kliinisille havainnoille ja kokemustiedolle (Law – Baum – Dunn 2001: 1-2).

2 REIS:n historiaa ja kehittämistyön alkuasetelma

REIS on professori Gail Fisherin ja hänen työryhmän kehittämä standardoimaton, puolistrukturoitu arviointi- ja konsultointiväline, joka kehitettiin alun perin käytettäväksi sellaisissa ryhmäkodeissa, joiden asukkailla on lievästä keskivaikeaan oleva kehitysvamma. Ensimmäinen versio REIS:stä ilmestyi vuonna 2002. Joanne Lee teki tapaustutkimuksen vuonna 2003, jossa REIS:ä käytettiin ohjaamaan interventiota. Tohtori Emily Ashpole jatkoi arviointivälineen kehittämistä ja uudistamista vuonna 2008, jolloin ilmestyi REIS version 2.0. Sue Parkinson kollegoineen kehittivät Iso-Britanniassa vuonna 2011 REIS:n lyhyemmän version (REIS-SF), joka on suunniteltu käytettäväksi yksityisten ihmisten kodeissa sairaalasta kotiuttamisen tai kotona selviytymisen mahdollistamiseksi tarvittavien palveluiden määrittämisen tueksi (Fisher – Kayhan 2012: 227). Vaikka REIS:n validiteetista tai reliabiliteetista ei ole vielä saatavilla tuloksia, perustuu se laajasti tutkittuun ja luotettavana pidettyyn taustateoriaan, MOHO:on, mikä lisää REIS:n näyttöön perustuvuutta (Fisher ym. 2013: 8).

Artikkelissa *Developing the Residential Environment Impact Survey Instrument Through Faculty-Practitioner Collaboration* kerrotaan tutkimuksesta, jossa selvitettiin REIS:n ja REIS-SF:n käyttäjien kokemuksia siitä, miten he ovat kyseisiä arviointivälineitä käyttäneet ja miten niitä voisi kehittää. Tutkimuksen tuloksia käytetään REIS:n jatkokehittämisessä käyttäjäystävällisempään suuntaan. (Fisher – Kayhan 2012: 224.) Kehitystyön perusteella julkaistiin vuonna 2013 REIS version 3.0, jossa REIS:n haastattelurunkoa ja pisteityslomakkeistoa uudistettiin ja arviointivälineeseen lisättiin pisteitysohje ja täydentävä kuvagalleria. Tämä opinnäytetyö koskee REIS versiosta 2.0 tehtyjen suomennosten päivittämistä REIS versiota 3.0 vastaavaksi. Tällä hetkellä tekeillä on uusi REIS version 4.0, joka on tarkoitus julkaista vuonna 2014 (Fisher 2014a). Uuden version päivitykset eivät tule ehtimään osaksi tätä opinnäytetyötä, mutta otamme käynnissä olevan kehitystyön huomioon siten, että emme tule sisällyttämään eniten muuttuvia REIS:n osia suomennokseen.

Viimeisen 40 vuoden aikana ihmiset, joilla on erityyppisiä kehitysvammoja, ovat siirtyneet Yhdysvalloissa yhä useammin asumaan laitospaikoista erilaisiin pienempiin yhteisöllisen asumisen ympäristöihin. Käynnissä olevasta muutoksesta huolimatta oli tärkeää kehittää keinoja, joiden avulla asuinolot saatiin paremmin vastaamaan asukkaiden yksilöllisiä tarpeita. (Fisher ym. 2013: 6.) Professori Gail

Fisher (2013: 6) lähti työryhmineen kehittämään REIS -arviointivälineen ensimmäistä versiota, kun he havaitsivat puutteita arvioida olemassa olevilla arviointivälineillä asuinympäristöjen asukkailleen tarjoamia mahdollisuuksia toimia ja osallistua omassa asuinympäristössään.

REIS:n kehittämisen taustalla oli perusteellinen kirjallisuuskatsaus, jonka avulla määritettiin niitä asioita, jotka olivat eniten yhteydessä kehitysvammaisten aikuisten elämänlaatuun. Itsemääräämisoikeus nousi kirjallisuudessa jatkuvasti esille korreloiden vahvasti elämänlaadun kanssa. Itsemääräämisoikeus, tai voimaantuminen, määriteltiin olevan uskoa siihen, että ihminen voi olla oman kohtalonsa valtias ja osallistua elämänsä moniin yhteisöihin. Itsemääräämisoikeuteen liittyy päätöksenteko niissä asioissa, joilla on merkittävä vaikutus ihmisen elämään, osallistuminen sääntöjen ja käytäntöjen laatimiseen asuinympäristössään ja mahdollisuus valita mitä toimintoja tekee ja milloin. (Fisher ym. 2013: 6.)

Tutkimusten mukaan ryhmäkodeissa asuvien kehitysvammaisten aikuisten mahdollisuudet tehdä omaa elämää koskevia päätöksiä ovat erittäin rajalliset. Kaiken kaikkiaan ryhmäkodit ovat kuitenkin parempi vaihtoehto kuin laitosasuminen. Tähän vaikuttavat ympäristön kodinomaisuus, aktiivinen tuki henkilökunnalta, apuvälineiden käyttö itsenäisyyden mahdollistamiseksi ja käytännöt, joissa painotetaan yksilöllisyyttä ja ihmiskeskeisyyttä. Aktiivisella tuella tarkoitetaan asukkaiden ja henkilökunnan mielenkiinnon kohteiden ja kykyjen selvittämistä, niiden ottamista huomioon viikko-ohjelmaa tehtäessä ja henkilökunnan kouluttamista tarjoamaan sopivan tasoista tukea, joka pitää sisällään sekä sanalliset vihjeet, että fyysisen tuen. (Fisher ym. 2013: 6.)

2.1 REIS arviointivälineenä

REIS:n teoreettinen tausta pohjautuu Inhimillisen toiminnan malliin. REIS:n kehittäjät valitsivat mallin arviointivälineen taustateoriaksi, koska se painottaa henkilön tahto- ja ympäristötekijöiden vaikutusta yksilön suoriutumiseen ja toiminnanvajavuuksiin. Taustalla vaikuttavat etenkin ympäristön ja yksilön tahdon merkitys ihmisen suoriutumiseen ja toimintakykyyn. (Fisher ym. 2013: 6-7.) Alun perin väline on suunniteltu käytettäväksi sellaisissa ryhmäkodeissa, joiden asukkaina on aikuisia, joilla on lievästä keskivaikeaan oleva kehitysvamma. Tarkoituksena oli kuitenkin luoda arviointiväline, jota voisi käyttää myös muissa ympäristöissä. Pienten muokkausten

avulla REIS voisi olla soveltuva ja sopia käytettäväksi myös palvelutaloissa tai laitoksissa. (Fisher ym. 2013: 7.)

REIS -arviointi vaatii 8-12 tunnin työpanoksen, joka sisältää pisteityksen, suositusten laatimisen, sekä niistä tiedottamisen asiaankuuluville tahoille. Tiedonkeruutapoja on useita, mikä tekee arviointivälineen käytön joustavaksi. Tietoa kerätään neljällä eri tavalla: 1) havainnointiin perustuva arviointi, jonka aikana täytetään tilojen läpikäynti -lomaketta, 2) kolmen toiminnon / tehtävän havainnointi, jonka aikana tilassa on hyvä olla samaan aikaan muita asukkaita ja henkilökunnan jäseniä, 3) puolistrukturoitu ryhmähaastattelu asukkaille, jossa kysytään mm. esineisiin, tiloihin ja sosiaalisiin suhteisiin liittyviä asioita, sekä 4) esimiehen haastattelu. (Fisher ym. 2013: 5, 9 -10.)

Mikäli esimiestä ei ole mahdollista haastatella tai terapeutti arvioi saavansa parempaa ja käytännöllisempää tietoa henkilökunnalta, voi terapeutti päättää haastatella esimiehen lisäksi tai sijaan myös muuta henkilökuntaa. Haastatteluun on hyvä valita sellaisia henkilökunnan jäseniä, jotka tuntevat asukkaat ja tekevät suoraa asiakastyötä heidän kanssaan. Henkilökunnan ja esimiehen haastattelu voi tuoda esille uudenlaisia näkökulmia ja kehitysideoita. Haastattelun vastaukset voivat myös tukea ja vahvistaa terapeutin jo aiemmin huomaamia kehityskohteita ja alueita. (Fisher ym. 2013: 10.)

Mainittujen neljän osa-alueen perusteella terapeutti täyttää pisteityslomakkeen, jonka avulla hän muodostaa käsityksen muutosta vaativista osa-alueista. Suositusten avulla pyritään ohjaamaan asuin ympäristön kehittämistä ja sitä kautta edistämään asukkaiden elämänlaatua ja toiminnallista osallistumista, sekä henkilökunnan työhyvinvointia. (Fisher ym. 2013: 1, 4, 15)

On suositeltavaa tehdä REIS -arviointi kokonaan, jotta terapeutti saa kokonaisvaltaisen käsityksen asuin ympäristön vaikutuksista asukkaisiin. REIS -arvioinnin toteuttaminen kokonaisuutena parantaa myös suositusten luotettavuutta, sillä se pohjautuu kattavaan havainnointiin ja asukkaiden sekä henkilökunnan kokemuksiin. (Fisher ym. 2013: 10.)
Mikäli yksikössä on vain joitakin ongelmallisia osa-alueita tai arvioitava ympäristö on terapeutille ennalta jo hyvin tuttu, voidaan arvioinnista käyttää myös vain tiettyjä osioita. Tällöin esimerkiksi *tilojen läpikäyntiä* ei ehkä ole välttämätöntä toteuttaa. Terapeutin on käytettävä ammatillista harkintaa päättäessään, mitä osioita hän sisällyttää arviointiin. Tärkeintä kuitenkin on, että tietoa kertyy riittävästi, jotta mahdollisiin huolenaiheisiin on mahdollista puuttua. (Fisher ym. 2013: 6)

To support people with disabilities to be part of our communities, we can step forward to offer practical tips on how to create a home environment that will provide maximum quality of life for the residents.
(Fisher ym. 2013: 15)

2.2 Aiemmat opinnäytetyöt REIS –suomennoksista

REIS -arviointivälineeseen on tehty kolme aiempaa opinnäytettä Metropolia ammattikorkeakoulussa: *The Residential Environment Impact Survey (REIS, version 2.0) Arviointivälineen lomakkeiston ensimmäinen suomennos ja kehittäminen* (Mattila – Vepsäläinen 2009), *”Talo elää tavallaan” REIS arviointivälineen ensimmäinen käyttökokeilu mielenterveyskuntoutujien yhteisöllisessä asuinympäristössä* (Linde – Pellinen 2010) ja *Suomalaisen tapausesimerkin muodostaminen Residential Environment Impact Survey versio 2.0 (REIS) arviointivälineeseen* (Aakala ym. 2012). Ensimmäisessä opinnäytteessä Mattila ja Vepsäläinen (2009: 1) toteuttivat lomakkeiston ensimmäisen koekäynnön. Linde ja Pellinen (2010: 1) jatkoivat opinnäytetyössään aiheen parissa suomentamalla arviointivälineen käsikirjan sekä toteuttamalla ensimmäisen käyttökokeilun mielenterveyskuntoutujien asuinympäristössä. Lisäksi tekijät yhdenmukaistivat suomennoksissa käytettyjä käsitteitä, muokkasivat lomakkeistoa käyttökokeilun pohjalta ja kokosivat asukkaiden ryhmähaastattelu -osion kysymyksistä asukkaan tarkistuslistan.

Linde ja Pellinen (2010: 1,38) toivovat, että tarkistuslistan hyöty näkyy asukkaiden haastatteluun kuluvan ajan lyhenemisenä. Tässä opinnäytetyössä tehtyyn kehitysohjelmaan emme sisällyttäneet Linden ja Pellisen (2010) luomaa tarkistuslistaa, koska se ei perustu alkuperäiseen englanninkieliseen REIS:iin. Kolmannessa opinnäytetyössä Aakala, Häkkinen ja Scheepstra (2012: 1) kehittivät REIS -arviointivälineeseen Suomalaisen tapausesimerkin, jota ei toteutettu suoraan käännöksenä englanninkielisestä versiosta, vaan se on kehitetty erikseen Suomalaiseen kulttuuriin sopivaksi. Tapausesimerkin sisältö ei ole myöskään ristiriidassa REIS version 3.0 sisällön kanssa, joten emme kokeneet tarpeelliseksi lähteä sitä tässä opinnäytetyössä muokkaamaan. Vähäisiä muutoksia kuitenkin teimme käsitteistön yhtenäistämisen ja muuttuneiden sivunumeroiden, sekä lomakkeiston eri kohtiin viittaamisen osalta, jotta tapausesimerkki olisi linjassa päivitetyn suomennosversion kanssa.

Yleensä seuraava vaihe arviointivälineen käännösprosessissa koekäännösten ja tapausesmerkin valmistumisen jälkeen, on arviointivälineen käyttökokeilu, kielentarkastus ja validointiprosessi. REIS:stä on kuitenkin ilmestynyt suomennosten tekemisen jälkeen uusi versio REIS 3.0. Lisäksi Aakala, Häkkinen ja Scheepstra (2012: 34) kertovat opinnäytetyössään huomanneensa epäjohdonmukaisuuksia alkuperäisen ja suomennetun version välillä erityisesti lomakkeiston osalta. Näkemyksemme mukaan suomennoksen korjaaminen alkuperäistä arviointivälinettä vastaavaksi ja päivitysten lisääminen suomennokseen on suomennosprosessin kannalta ajankohtaisin tehtävä, jotta käyttökokeilu voidaan toteuttaa onnistuneesti.

2.3 Kulttuuri ja Inhimillisen toiminnan malli

Kulttuuri muistuttaa meitä olemassaolollaan aina silloin, kun jokin sana, sanonta, käytös tai tilanne tulee eteemme ja havahdumme, kun se ei vastaa omaa, tietämäämme ja tottumaamme kulttuuria. Emme välttämättä tiedosta omaa kulttuuriamme sillä asiat vain ovat niin kuin ovat –“normaaleja”. (Hasselkus 2011: 63.) Kulttuurilla on siis tärkeä merkitys käännettäessä arviointivälinettä toiselle kielelle. REIS on kehitetty Yhdysvalloissa, joten sen sopivuutta suomalaisessa kulttuurissa ja suomalaisen toimintaterapeutin käytössä tulee tarkastella. Suomalainen kulttuuri on osa meitä, sillä olemme syntyneet siihen ja kasvaneet sen parissa. Opinnäytetyön tekemisen kannalta tämä on ollut etu, sillä emme suomalaista kulttuuria tarkasteltaessa olleet tekemisissä tuntemattomien ilmiöiden kanssa. Kuitenkin vaarana on ollut myös oman kulttuurin tiedostamattomuus eli se, että emme osaisi kiinnittää huomiota arkipäiväisinä pitämiimme asioihin. Käännöstyössä meidän tuli ottaa huomioon kaksi melko erilaista kieltä ja kulttuuria. Käytimme kulttuuriin liittyvien näkökulmien hahmottamisen apuna MOHO:n käsitystä ja teoriaa kulttuurista. Kyseisen teorian peilaaminen arviointivälineeseen käännösprosessin aikana auttoi erittelemään kahden maan kulttuurien eroavaisuuksia.

MOHO on kansainvälinen ja monikulttuurinen malli. Siitä on kolmen viimeisen vuosikymmenen aikana tehty yli sata julkaistua tutkimusta, joiden perusteella voidaan todeta, että MOHO ja suurin osa siihen perustuvista arviointivälineistä ovat päteviä ja luotettavia. Malli on toimintaterapian käytäntöä ohjaava ja se on suunniteltu käytettäväksi muiden mallien ja teorioiden rinnalla. Ihmisen toiminta selitetään muodostuvan henkilökohtaisten piirteiden: tahdon, totumuksen ja suorituskyvyn, sekä

ympäristön jatkuvasta vuorovaikutuksesta. Ympäristö voidaan määritellä koostuvaksi fyysisistä, sosiaalisista, ekonomisista ja poliittista piirteistä. Siihen vaikuttaa ympäristön esineet ja tilat, sekä saatavilla olevat tai henkilöltä vaaditut tai odotetut toiminnan muodot. Kulttuuri vaikuttaa ja muokkaa vahvasti sekä ympäristön fyysisiä että sosiaalisia piirteitä. (Kielhofner 2008: 4,86.)

Kulttuuri määritellään tässä opinnäytetyössä MOHO:n teorian kulttuurin määritelmän mukaisesti. Sen mukaan kulttuuri on ryhmän tai yhteisön jakamia uskomuksia ja näkemyksiä, arvoja ja normeja sekä tapoja ja käyttäytymismalleja, jotka siirtyvät sukupolvelta toiselle muodollisen ja epämuodollisen opetuksen kautta. Kulttuurin sisällä esiintyy myös alakulttuureita. Usein alakulttuurin jäseniä yhdistää jokin yksittäinen asia, kuten etninen tausta, musiikki, vaatetus tai muu kiinnostuksen kohde, joka erottaa heidät muista laajemman yhteisön jäsenistä. (Kielhofner 2008: 95.)

Kulttuurin vaikutus ei ole yksiselitteinen asia, vaan ihmiseen vaikuttavia kulttuurin lähteitä on yleensä monia. Tämä riippuu paljon siitä, että kuinka monissa eri ympäristöissä ihminen tekee asioita. Nykyään monet käyvät töissä eri paikkakunnalla kuin asuvat, matkustavat paljon ja osallistuvat erilaisiin harrastuksiin. Internetin myötä maailma on avautunut kotisohvalle ja tarjoaa näin monelle mahdollisuuden pitää yhteyttä ulkomailla asuviin ystäviin ja hakea helposti tietoa käytännössä aiheesta kuin aiheesta. Verrattuna esimerkiksi ihmisiin, jotka elivät vuosisata sitten, on nykyään paljon epätodennäköisempää elää eristettynä kulttuurien laajasta kirjosta. (Kielhofner 2008: 95.)

On kenties helppo ymmärtää, kuinka kulttuuri muokkaa sosiaalista maailmaa, ihmisten välisiä suhteita ja toimintoja. On kuitenkin hyvä muistaa, että kulttuuri muokkaa yhtäläillä myös fyysistä ympäristöä. Kulttuuri määrittää miten fyysinen konteksti ilmenee ja millaisia esineitä ja asioita se sisältää. Kulttuuri vaikuttaa myös siihen, kuinka fyysinen ympäristö koetaan ja kohdataan. Tämä pitää sisällään myös esimerkiksi suhteen luontoa kohtaan. (Kielhofner 2008: 95-96.) Kulttuurilla on siis hyvin kokonaisvaltainen vaikutus henkilön sosiaaliseen ja fyysiseen ympäristöön. Tärkeintä on kuitenkin muistaa, että kulttuuri on osa ihmistä. Henkilön tunne pätevydestä, arvot, mielenkiinnon kohteet sekä sisäistetyt roolit ja tavat heijastavat kaikki henkilön kuulumista tiettyyn kulttuuriin. Kulttuuri vaikuttaa siis ympäristön lisäksi myös siihen, millainen on henkilön tyypillinen suhde ympäristöön. (Kielhofner 2008: 96.)

Fisher suosittelee MOHO:n teoriaan tutustumista, mikäli toimintaterapeutti käyttää REIS:ä työssään, sillä mallin keskeisimpien käsitteiden tunteminen auttaa ymmärtämään REIS:n tarkoitusta (Fisher ym. 2013: 7). Myös Suomen toimintaterapeuttiliitto ry (n.d.) painottaa julkaisussaan Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa, että käytettävien arviointivälineiden taustateorioiden tunteminen on tärkeää välineen ominaisuuksien arvioimiseksi sekä saatujen tulosten merkityksen ymmärtämiseksi. Tässä työssä MOHO:n teoriaa ei ole kattavasti kirjoitettu auki, sillä aihetta on käsitelty perusteellisesti aiemmissa REIS:stä tehdyissä opinnäytetöissä. REIS:n käyttäjän on kuitenkin suositeltavaa tutustua malliin alkuperäistä lähdettä käyttäen.

3 Laitoksista lähiyhteisöihin

Tässä opinnäytetyössä *yhteisöllisellä asumisella* tarkoitetaan niitä ympäristöjä, joissa REIS -arviointia voidaan käyttää. Näitä ovat esimerkiksi ryhmäkodit, asuntoryhmät, palvelutalot ja kuntoutuskodit. Asumismuotoja nimittäville käsitteille ei ole yksiselitteisiä määritelmiä, vaan ne vaihtelevat määrittelijästä riippuen (Vaaranmaa 2010: 19). Yhteisöllisen asumisen muotoja käsitellään tässä luvussa pääasiassa kehitysvammaisten näkökulmasta, koska REIS on alun perin kehitetty tälle asiakasryhmälle.

Ihminen haluaa usein kuulua johonkin tilaan tai paikkaan, tuntee olonsa yhdenvertaiseksi. Tällöin paikan ja ajan merkityksellisyys korostuu ja on ihmisille tärkeää. (Kattilakoski - Kilpeläinen - Peltomäki 2012: 16.)

Suomessa on noin 40 000 kehitysvammaista ihmistä, joista suuri osa asuu vielä aikuisenakin vanhempiensa tai muiden sukulaisten luona. Ryhmäkodeissa ja palveluasumisen piirissä asuu noin 9000 henkilöä ja tukiasunnoissa tai itsenäisesti noin 3000 henkilöä. Laitoksissa asuu noin 2000 kehitysvammaista henkilöä ja perhehoitokodeissa 1200 henkilöä. Valtioneuvosto hyväksyi vuonna 2010 periaatepäätöksen, jossa määritettiin kehitysvammaisten asumista ja siihen liittyvien palveluiden järjestämistä. Kehitysvammaisten asumisohjelman tavoitteena on mahdollistaa kehitysvammaisille henkilöille yksilöllinen asuminen tavallisissa asuinympäristöissä ja siten tukea heidän osallisuuttaan ja yhdenvertaisuuttaan yhteisössä ja yhteiskunnassa. (Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta 2010: 1-2; Sosiaali- ja terveysministeriö 2012: 5, 11.)

Asumisohjelman tavoitteena on, että tulevaisuudessa kukaan ei asu laitoksessa. Laitosten sulkeminen on ollut pitkäaikainen yhteiskunnallinen prosessi, joka on saanut länsimaissa alkunsa 1960-luvulla. Aluksi suuntaus koski mielenterveyspotilaiden, mutta myöhemmin myös muiden erityisryhmien siirtymistä laitoksista lähiyhteisöihin. Ruotsi ja Norja ovat edelläkävijöitä kehitysvammalaitosten sulkemisessa, mutta myös Suomessa aihe on ollut esillä 1970-luvulta lähtien. Mikäli suunniteltu kehitysvammaisten asunto-ohjelma toteutuu, vähentää se laitospaikkojen määrän nykyisestä 2000 pitkäaikaislaitospaikasta noin 500 paikkaan. Tarkoituksena on mahdollistaa laitospaikkojen vähentämisen lisäksi myös kehitysvammaisten aikuisten muuttaminen pois lapsuudenkodeistaan. Tämä edellyttää monia toimenpiteitä yksilöllistä asumista tukevien palveluiden kehittämisessä. (Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta

2010: 2; Sosiaali- ja terveysministeriö 2012: 12.) REIS vastaa tavoitteiltaan suosituksia, sillä sen tarkoitus on selvittää asuinympäristön toimivuutta ja kykyä vastata yksilöllisesti asukkaiden tarpeisiin.

Ryhmämuotoinen asuminen pitää sisällään ryhmäkodit ja asuntoryhmät. Suosituksen mukaan omakoti- tai rivitalotontilla asuntoryhmän koko saa olla maksimissaan 15 asuntoa. Ryhmämuotoista asumista voidaan rakentaa myös kerrostaloon, jolloin asuntoryhmän koko saa olla maksimissaan 20 asuntoa. Ryhmäkodeissa asukkaalla on henkilökohtaiset tilat, johon kuuluu yleensä oman huoneen lisäksi wc/suihkutilat. Kodin kokonaistiloihin kuuluu yleensä yhteinen olohuone- ja ruokailutila, sauna ja siihen liittyvät pesutilat, pyykinpesu- ja kuivaustilat, eteisaula- ja käytävätilat, sekä henkilökunnan tilat. Henkilökunnan määrä ja työajat määräytyvät asukkaiden tuen tarpeen mukaan, monissa ryhmäkodeissa henkilökuntaa on paikalla ympäri vuorokauden. Asuntoryhmä muodostuu nimensä mukaisesti erillisistä asunnoista, joissa on usein esimerkiksi oma sisäänkäynti. Lisäksi asuntoryhmään kuuluu myös yhteisiä tiloja, jotka ovat sisällöltään hyvin samankaltaisia kuin ryhmäkodeissa. (Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta 2010: 4-5; Sosiaali- ja terveysministeriö 2012: 16.)

Ryhmämuotoinen asuminen on syytä erottaa esimerkiksi dementoituneille vanhuksille suunnatuista tehostetun palveluasumisen yksiköistä, sillä asunto-ohjelman tarkoituksena on välttää klusterimaisia eri erityisryhmille tarkoitettuja asumiskeskittymiä. Asumiskeskittymillä tarkoitetaan kymmenille ihmisille tarkoitettua asumisen muotoa, jossa asunnon kanssa samalla tontilla on myös työ- tai päivätoimintaa ja vapaa-ajan toimintoja. Asuntokeskittymien rakentaminen on kansallisten ja kansainvälisten sopimusten tavoitteiden vastaista. (Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta 2010: 6; Sosiaali- ja terveysministeriö 2012: 17.)

Palvelutalolla tarkoitetaan sellaisille henkilöille suunnattua asumisen muotoa, jotka eivät pärjää kotonaan runsaankaan kotihoidon turvin. (Vantaa n.d.) Palvelutalossa asukkaat asuvat omissa vuokra-asunnoissaan, jotka sisältävät yleensä wc-/suihkutilat, eteisen ja keittiön. Lähi- ja sairaanhoitajat työskentelevät yleensä kahdessa vuorossa ja tukevat asukkaan itsenäistä selviytymistä arjen toiminnoista asumissuunnitelman mukaisesti. Lisäksi asukas voi ostaa erilaisia lisäpalveluita, kuten kauppa-, ateriat-, tai turvapalvelun. Palvelutalossa on usein myös erilaisia yhteisiä harraste- ja vapaa-ajanvietto-tiloja. Yhteisöllisyyttä luo myös asukkaille järjestettävä viriketoiminta.

(Vantaan kaupunki 2011: 1-2.) Yhteisöllinen asuminen voi parantaa asukkaiden viihtyvyyttä ja turvallisuuden tunnetta (Suomen Setlementtiliitto 2013).

REIS:ä voidaan sitä soveltamalla käyttää myös sellaisissa asuinympäristöissä, jossa asukkailla on taustalla päihteidenkäyttöä, kodittomuutta, mielenterveysongelmia, tai käytöshäiriöitä. Lisäksi REIS:ä voidaan käyttää sellaisten henkilöiden kanssa, jotka asuvat lapsuudenkodissaan, mutta suunnittelevat muuttoa yhteisöllisen asumisen ympäristöön. (Fisher ym. 2013: 8.) Näin ollen tarve REIS:n kaltaiselle arviointivälineelle on myös yhteiskunnallisella tasolla merkittävä.

4 Kansainvälisten arviointimenetelmien siirtäminen suomenkielelle

Jo opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa huomasimme, että selkeää ohjetta arviointivälineen kääntämiselle ei löytynyt ja arviointivälineiden suomentamiseen liittyvät käytännöt vaikuttivat kirjavilta. Ilmiö ei ilmeisesti ole olemassa ainoastaan Suomessa, sillä eri metodien käyttämisestä käännöstoissa ja käsitteiden käytön vakiintumattomuudesta löytyi tietoa myös tutkimusartikkelista *Principles of Good Practice for the Translation and Cultural Adaptation Process for Patient-Reported Outcomes (PRO) Measures: Report of the ISPOR Task Force for Translation and Cultural Adaptation* (Wild ym. 2005: 95). Toimintaterapeuttilehdessä julkaistussa artikkelissa *Kansainvälisen arviointimenetelmän siirtäminen suomalaisten toimintaterapeuttien käyttöön* (Kanelisto ym. 2012) esitellään yksi mahdollinen tapa suomennosprosessiin toteuttamiseksi.

Artikkelissa kerrotaan, että monet suomalaisten toimintaterapeuttien käyttämät arviointivälineet ovat yksittäisen toimintaterapeutin omaa työtään varten tekemiä käännöksiä. Tästä ne leviävät opiskelijoiden ja kollegoiden käyttöön, jolloin virallista käännösprosessia ei välttämättä koeta enää tarpeellisenä toteuttaa. (Kanelisto ym. 2012.) Mikäli eri terapeuteilla on käytössään erilaisia käännösversioita, eivät niillä saadut tulokset ole keskenään vertailukelpoisia, mikä tuottaa ongelmia esimerkiksi silloin, kun kuntoutuja siirtyy toisen terapeutin asiakkaaksi. Sen vuoksi olisi tärkeää, että kaikki terapeutit käyttävät samaa, pätevästi käännettyä ja tutkittua versiota. (Kansainvälisten arviointimenetelmien siirtäminen Suomeen n.d.) Kirjoitimme tämän luvun erilleen varsinaisesta prosessikuvauksesta, jotta se pysyisi nopeasti omaksuttavana tietolähteenä ja palvelisi näin muita arviointivälineen käännöstyötä suunnittelevia henkilöitä.

Käännöstyö vaatii paljon resursseja, joten siihen ryhdyttäessä on hyvä punnita arviointivälineen psykometrisiä ominaisuuksia sekä sitä, onko vastaavia arviointivälineitä jo käännetty suomenkielelle. Alkuperäisen arviointivälineen validiteettia ja reliabiliteettia on saatettu tutkia, mutta on syytä muistaa, ettei näitä tuloksia voida suoraan siirtää koskemaan suomennettua käännöstä, vaan suomennos on syytä koetella erikseen. On myös tarpeen tarkastella arviointivälineen soveltumista suomalaiseseen kulttuuriin. Mikäli kulttuurierot ovat kovin suuria, ei käännöstyötä välttämättä kannata toteuttaa. (Kanelisto ym. 2012). Ennen käännöstyön aloittamista on haettava lupa käännöstyön toteuttamiseen arviointivälineen kehittäjältä tai

arviointivälineen oikeuksista vastaavalta henkilöltä. Oman epävirallisen suomennoksen käyttäminen ja levittäminen loukkaa tekijänoikeuksia, vaikka se olisi toteutettu laadukkaasti, sillä epävirallinen suomennos on aina eräänlainen piraatti. (Kanelisto ym. 2012.)

Kanelisto, Juntunen ja Salminen (2012) kirjoittavat artikkelissaan myös kielenkääntäjän tärkeydestä osana käännösprosessia. Arviointivälineen käännösprosessissa tarvitaan sekä kielenkääntäjän ammattitaitoa että taustateorian tuntemusta. Artikkelin esimerkissä käännöstyössä käytettiin molempia kieliä osaavaa kuntoutuksen ammattilaista sekä kielenkääntäjää, jotka tekivät tahoillaan erilliset käännökset. Lisäksi kolmas henkilö, kuntoutuksen asiantuntija, vertaili käännöksiä keskenään ja teki ehdotuksen suomenkielisestä versiosta. Tämän jälkeen toimintaterapian asiantuntijoista koostuva työryhmä tarkasti suomennoksen ja siinä käytetyt käsitteet. (Kanelisto ym. 2012.)

Edellisen vaiheen jälkeen suomennokselle voidaan toteuttaa takaisinkäännös, jossa nimensä mukaisesti arviointiväline käännetään takaisin lähdekielelle. Takaisinkääntäminen kuuluu perinteisesti käännösprosessiin, mutta mikäli käännöstyön laadukkuudesta on huolehdittu muilla tavoilla, ei takaisinkäännös ole välttämätöntä. Kieliasuun liittyvän hiomisen päättää kielentarkistus, jossa suomen kielen ammattilainen käy vielä käännöksen läpi. (Kanelisto ym. 2012.) Kun suomennos on tarkastettu, on seuraava vaihe arviointivälineen pilotointi. Tällä tarkoitetaan arviointivälineen käyttökokeilua, jolla kerätään tietoa arviointivälineen toimivuudesta. On tärkeää selvittää esimerkiksi kysymysten ymmärrettävyyteen ja tulkitaan liittyviä asioita, sekä vastausten muotoilua ja sovittamista vaihtoehtoihin. (Kanelisto ym. 2012.)

Mikäli kyseessä on standardoitu arviointiväline, täytyy sen luotettavuutta ja pätevyyttä tutkia myös suomalaisessa kontekstissa, sillä toisella kielellä ja toisessa kulttuurissa tehtyjä tutkimuksia ei voida suoraan siirtää koskemaan myös käännöstä. Tätä vaihetta kutsutaan arviointivälineen validoinniksi. Validoinnilla selvitetään mittaako arviointiväline sitä mitä sen on tarkoitus mitata. Validointi on tärkeää, sillä vaikka käännöstyö olisi tehty huolellisesti, toisessa kulttuurissa kehitetty arviointiväline ei välttämättä toimi halutulla tavalla suomalaisilla toimintaterapian asiakkailta. Lopuksi käännökselle etsitään sopiva julkaisufoorumi. Joissain tapauksissa arviointivälineiden kehittäjät voivat vaatia korkeita lisenssimaksuja arviointivälineen julkaisemisesta suomen kielelle. (Kanelisto ym. 2012.)

Yksittäinen opinnäytetyö ei riitä siis tuottamaan luotettavaa suomenkielistä arviointivälinettä eikä siirtämään välinettä suomalaiseseen kulttuuriin sopivaksi. Vaikka kielitaito olisi kiitettävällä tasolla, alkuperäisen välineen sisältö ja merkitys on aina vaarassa muuttua. Kääntämisen jälkeen arviointiväline saattaaakin mitata aivan eri alueita, kuin mitä sen pitäisi. Käännöstyö ja käännetyyn version pätevyyden tutkiminen suomessa ja suomalaisilla asiakkailla on monivaiheinen prosessi, joka voidaan toteuttaa erilaisin menetelmin. (Kansainvälisten arviointimenetelmien siirtäminen Suomeen n.d.) Käytännössä suurin osa arviointivälineiden käännöstyöstä toteutetaan Suomessa kuitenkin vapaaehtoistyönä, jolloin opinnäytetyöllä on uusien suomennosten kehittämisessä merkittävä rooli. Useamman opinnäytetyön panos yhdistettynä asiantuntijoiden ja julkaisutyöryhmän osallistumiseen voi mahdollistaa julkaisukelpoisen suomennoksen kehittämisen.

Diane Wild ja hänen työryhmänsä esittävät artikkelissaan toisen tavan arviointivälineen käännösprosessin toteuttamiselle, joka on hyvin samankaltainen kuin Kaneliston, Juntusen ja Salmisen (2012) esittämä malli. Artikkelissa esitetään 10-vaiheinen suositus käännöstyön toteuttamiseksi: 1) valmistelut, 2) kääntäminen, 3) eri käännösten sovittaminen yhteen, 4) takaisinkääntäminen, 5) takaisinkäännöksen vertaaminen alkuperäiseen versioon, 6) takaisinkäännöksen vertaaminen muista kielistä tehtyihin takaisinkäännöksiin ja alkuperäiseen versioon, 7) esitestaus/pilotointi, 8) esitestauksen läpikäynti ja päätelmät, 9) kielentarkistus, sekä 10) loppuraportti (Wild ym. 2005: 96-97). Näkemyksemme mukaan artikkeli vahvistaa suunnitelmallisen ja hyviin käytäntöihin perustuvan käännöstyön merkitystä käännöksen laadun ja luotettavuuden varmistamiseksi.

5 Kehittämistyön prosessikuvaus

Käännöstyö käynnistyi syyskuussa 2013, kun olimme saaneet vinkin REIS:n suomennosten kehittämistyöstä opinnäytetyön ideaksi. Kehittämistyöllä tarkoitetaan toimintaa, jonka tavoitteena on tutkimustulosten avulla luoda uusia tai paranneltuja palveluja, tuotantovälineitä tai -menetelmiä (Heikkilä – Jokinen – Nurmela 2008: 21). Alusta saakka tiesimme aikataulun olevan tiukka, sillä koko prosessin toteuttamiseen jäi aikaa vain seitsemän kuukautta. Opinnäytetyön ideavaiheessa oli tarkoitus saattaa suomennokset julkaisua vaille valmiiksi, mutta käännöstyön alettua huomasimme nopeasti, että työmäärä tulisi olemaan odotettua suurempi. Aluksi tarkoitus oli myös painottaa enemmän suomennoksen sopeuttamista suomalaiseen kulttuuriin sopivaksi, mutta työn painopiste muuttui koskemaan pääasiassa suomennostyötä, koska muutoksia versioiden REIS 2.0 ja REIS 3.0 välillä oli ennakoitua enemmän. Lisäksi havaitsimme lomakkeistosta ja käsikirjasta toteutetuissa aikaisemmissa suomennoksissa sisällöllisiä epäyhtenevyyksiä verrattuna REIS:n alkuperäisiin versioihin. Koimme tärkeäksi panostaa huolellisesti toteutettuun suomennokseen, jotta opinnäyteprosessin jälkeen ei kehitystyössä tarvitsisi enää käyttää aikaa REIS:n suomentamiseen.

Ennen suomennostyöhön ryhtymistä mietimme paljon käännösprosessin toteuttamisen keinoja, jotta prosessi noudattaisi hyvää käytäntöä ja työn jälki tulisi olemaan laadukasta. Kuten jo aikaisemminkin mainitsimme, selkeää ohjeistusta tämällyyppisen arviointivälineen käännösprosessille ei löytynyt, vaan kokonaiskuva täytyi koota palasista. Tutkimukset käsittelivät lähinnä standardoitujen arviointivälineiden kääntämistä ja aiheeltaan sopivissa opinnäytetöissä kuvattiin pääosin vain yhtä käännösprosessin vaihetta. Käytimme tiedonhakuun kirjallisuutta ja sähköisiä tietokantoja, kuten CINAHL, PubMed ja Medic. Saimme tukea prosessin hahmottamiseen Metropolia ammattikorkeakoulun lehtori Riitta Keposelta, jota haastattelimme joulukuussa 2013. Haastattelu vahvisti käsityksemme siitä, että REIS:n kaltaisen standardoimattoman arviointivälineen ollessa kyseessä, ei Kaneliston, Juntusen ja Salmisen (2012) esittämän mallin kaikkia osa-alueita ole kannattavaa sellaisenaan toteuttaa tässä opinnäytetyössä.

Esimerkiksi takaisinkääntämisestä luovuttiin jo alussa, sillä REIS ei ole standardoitu arviointiväline. Käännöksiä voidaan harvoin toteuttaa luontevasti sanasta sanaan, eikä ammattikieli ja käsitteistö ole välttämättä eri kielissä täysin yhtenevää. REIS:n

suomennostyössä johtoajatuksena oli asiasisällön mahdollisimman tarkka kääntäminen luontevaksi suomen kieleksi. Kun käännöstystä ei toteutettu sanasta sanaan -menetelmällä, ei takaisinkääntäminen olisi tarjonnut sellaista hyötyä, mitä artikkelissa tarkoitetaan. Myöskään erillistä kielenkääntäjää ei tässä opinnäytetyössä käytetty, sillä emme onnistuneet löytämään sellaista tahoa, joka olisi toteuttanut sen ilman rahallista korvausta. Lähtökohtana tälle opinnäytetyölle on ollut se, että ylimääräisiä rahallisia kustannuksia ei synny koululle eikä opinnäytetyön tekijöille, joten kielenkääntäjän hyödyntäminen jäi opinnäytetyön resurssien ulkopuolelle.

REIS perustuu tutkittuun ja arvostettuun taustateoriaan, MOHO:on, ja sen validiteettia ja reliabiliteettia tutkitaan parhaillaan professori Kirsty Forsythin johdolla Skotlannissa (Fisher ym. 2013: 8). Aakala, Häkkinen ja Scheepstra (2012: liite 1) kokosivat opinnäytetyössään *Suomalaisen tapausesimerkin muodostaminen Residential Environment Impact Survey versio 2.0 (REIS) arviointivälineeseen* listan ympäristöä huomioivista arviointivälineistä. REIS-arviointi tarkastelee asukkaiden, henkilökunnan ja ympäristön välistä vuorovaikutussuhdetta. Suomennetuista arviointimenetelmistä ei löytynyt sellaista, joka ottaa huomioon sekä henkilökunnan että asukkaat, eli arvioi yksilön sijaan koko yhteisöä. (Aakala ym. 2012: 14-16.) Näin ollen REIS:n suomentamiseen ja julkaisukelpoiseksi kehittämiseen ryhtyminen kannattaa. Erillistä validointia ei koettu tarpeelliseksi toteuttaa osana opinnäytetyötä, sillä arviointivälinettä ei käytetä mittaamiseen eikä testaamiseen ja siinä korostuu toimintaterapeutin oman ammatillisen harkinnan käyttäminen.

Ennen varsinaisen käännöstyön aloittamista kysyimme kehitystyön aloittamiseen lupaa REIS:n kehittäjältä, professori Gail Fisheriltä. Professori Fisher on antanut 3.1.2014 luvan REIS:n käännöstyölle tähän opinnäytetyöhön (Fisher 2014a). Lisäksi olemme allekirjoittaneet sopimuksen kääntämiseen liittyvistä ehdoista, joka on toimitettu MOHO Clearinghousen yhteyshenkilölle. Lupien hakemisen yhteydessä professori Fisher kertoi, että REIS versio 4.0 on parhaillaan tekeillä ja sen alustava julkaisuajankohta tulisi olemaan keväällä 2014. Hän kehotti olemaan suomentamatta pisteitysopasta (rating guide), sillä siihen tulisi uuden version myötä mittavia muutoksia. Muuten REIS version 4.0 sisältö tulisi olemaan hyvin samankaltainen kuin versio 3.0. (Fisher 2014a.) Päädyimme näin ollen jättämään pisteitysoppaan suomentamisen kehitystyön ulkopuolelle.

Alustava suomennos valmistui helmikuussa 2014. Suunnitelmana oli toteuttaa suomennoksen käyttökokeilu suomalaisilla ryhmäkodeissa toimivilla toimintaterapeuteilla. Käyttökokeilua ei kuitenkaan lopulta toteutettu, tästä kerromme lisää seuraavassa luvussa. Lähetimme päivitetyn suunnitelman kehitystyöstä professori Gail Fisherille. Aiemmista REIS:n suomennoksista tehdyistä opinnäytetöistä poiketen saimme ohjeeksi tehdä kirjallisen sopimuksen käännöstyöstä MOHO Clearinghouse:n kanssa ja sitoutua käyttämään suomennosta vain kehitystyön tarkoituksiin ja olemaan levittämättä sitä (Liite 2). Tämä tarkoitti myös sitä, että meidän tuli saada kehitystyöhön osallistuvilta informanteilta toimivilta toimintaterapeuteilta suostumus siihen, että he eivät käytä suomennosta työssään kehitystyön jälkeen tai luovuta sitä kenenkään toisen henkilön käyttöön. Löysimme informantit tammi-helmikuun 2014 aikana. Informantit tutustuivat tekemäämme REIS:n suomennokseen ja antoivat siitä palautteen vastaamalla sähköiseen kyselyyn. Tämän jälkeen analysoimme palautteet. Viimeistelimme suomennoksen huhtikuussa 2014 informanteilta saamiemme muutos- ja kehitysehdotusten pohjalta.

5.1 REIS:n suomentaminen

Suomennosprosessi käynnistyi aiempiin REIS:n suomentamista koskeviin opinnäytetöihin, aiempiin käännöksiin ja niitä koskevaan muuhun materiaaliin, sekä REIS:n versioihin 2.0 ja 3.0 perehtymisellä. Tutustuimme myös arviointiväline MOHOST:in suomennettuun versioon, koska se perustuu MOHO:on ja on Suomessa paljon käytetty arviointiväline. Lisäksi Metropolian lehtori Riitta Keposella on ollut suuri rooli sen kääntämis- ja kehitystyössä. MOHOST:in validiteettia ja reliabiliteettia on tutkittu suomalaisessa kontekstissa ja se on sopeutettu suomalaiseen kulttuuriin sopivaksi (Forsyth – Parkinson 2008: 3). Tarkoituksena oli jo alusta saakka tehdä REIS:n suomennos soveltuvilta osin yhteneväiseksi MOHOST:in kanssa, eli käyttää suomennoksessa samansuuntaisia valintoja kuin MOHOST:ssa. Lisäksi MOHOST:ssa käytettyjen käsitteiden suomennokset antoivat tukea suomennosprosessin käännösvalinnoille. Käännöstyössä on tärkeää tuntea arviointivälineen taustateoria, joten perehdyimme huolellisesti myös MOHO:n teoriaan.

Aloitimme käännöstyön vertaamalla REIS versioita 2.0 ja 3.0 toisiinsa käyttämällä Microsoft Office Word -ohjelman tiedostojenvertailutoimintoa. Vertailun avulla oli käännöstyötä tehtäessä helppo hahmottaa mitkä osiot olivat uusia ja mitkä oli poistettu. Käännöstyön aikana eroavaisuudet tarkastettiin myös manuaalisesti luotettavuuden

varmistamiseksi. Tietokoneohjelman tekemässä vertailussa ei kuitenkaan ilmennyt virheitä. Käännösprosessin ajan käytimme työskentelyn apuna Google Drive -pilvipalvelua, joka mahdollisti saman dokumentin muokkaamisen yhtä aikaa eri tietokoneilta. Tiukan aikataulun vuoksi yhteistyön mahdollistuminen ilman kasvotusten tapaamista oli tärkeää prosessin etenemisen kannalta.

Aloitimme suomentamisen käsikirjasta, koska arvelimme, että lomakkeiden suomentaminen olisi luontevampaa tehdä suomennetun käsikirjan pohjalta. REIS:n englanninkielinen teksti oli pääosin helppoa ymmärtää, mutta käännöksessä toimivan suomenkielisen vastineen löytäminen tuotti ajoittain vaikeuksia. Suomentamisen tukena käytettiin MOT-sanakirjaa. Käytimme lisäksi internetin ilmaisia sanakirjoja, mutta niiden rooli oli lähinnä tarjota inspiraatiota ja synonyymejä silloin, kun luontevan suomenkielisen vastineen löytäminen oli hankalaa. Molempien kääntäjien englannin kielen taito oli kuitenkin sillä tasolla, että yhtään lausetta ei ollut tarvetta kääntää pohjautuen puhtaasti sanakirjan tietoon, vaan sanakirjaa käytettiin pääasiassa varmistukseksi ja inhimillisten virheiden minimoimiseksi. Toteutimme kääntämisen yhdessä, koska molempien ajatusten kuuleminen ja käännösvalinnoista keskustelu teki kääntämisestä sujuvampaa.

Jotkin yksittäiset sanat tai lauseet vaikuttivat monitulkintaisilta tai vaikeasti ymmärrettäviltä ja päädyimme konsultoimaan näiden osalta lehtori Riitta Keposta ja Yhdysvalloista opettajavaihdossa Metropolian ammattikorkeakoulussa olevaa toimintaterapian tohtoria Beth Torciviaa. REIS 3.0 sivulla 11 esiintyvän *regular user of REIS* kohdalla kysyimme sanojen merkitystä suoraan arviointivälineen kehittäjältä, professori Gail Fisheriltä, jotta saimme käsityksen sen alkuperäisestä tarkoituksesta.

Käännöstyön aikana kirjasimme suomennoksista tehdyt valinnat erilliseksi dokumentiksi, josta oli mahdollista tarkistaa työn edetessä mitä sanoja kääntämisessä oli käytetty. Tällä pyrimme ehkäisemään tilannetta, jossa sama asia olisi käännetty kahdella eri tavalla. Joissain kohdissa tekemämme suomennos poikkesi alkuperäisestä tekstistä, koska suora käännös olisi näkemyksemme mukaan ollut vaikeaselkoinen. Suurimmaksi osaksi suomennos on kuitenkin yhtenevä alkuperäisen version kanssa. Seuraavassa esimerkissä pyrimme säilyttämään alkuperäisen tekstin keskeisen ajatuksen, mutta lauserakenteita ja niiden sisältöä muokattiin merkittävästi.

REIS versio 3.0:

It should be noted that recommendations may be received with some degree of resistance and defensiveness. This may be reduced if you have incorporated the priorities of the agency, top administrators, and staff of the home in the recommendations. For example, there may be an upcoming health department or accreditation inspection for which they need to make some modifications. The REIS recommendations may help them prepare for their onsite visit and they may be able to report the strengths that were identified by the REIS. Exploring the staffs' perception of the areas that need improvement may facilitate changes in the home prior to any inspection or site visit.

Tekemämme suomennos:

Joissain tapauksissa suositukset voivat aiheuttaa jonkinasteista muutosvastarintaa tai puolustelemaa käyttäytymistä. Tätä voidaan vähentää sillä, että suositukseen sisällytetään arvioitavan asuinympäristön, sen esimiesten ja muun henkilökunnan päämäärä ja tavoite. Mikäli muutoksesta vastaavat henkilöt näkevät, että muutosten toteuttaminen auttaa tavoitteiden saavuttamisessa ja lopputulos on toimijoiden kannalta haluttu, voi sitoutuminen muutosten toteuttamiseen olla helpompaa.

Kääntämistyö vei aiottua enemmän aikaa, sillä muutokset REIS versioiden 2.0 ja 3.0 välillä olivat arvioitua suurempia. Varsinkin lomakkeisto oli uudessa versiossa muuttunut paljon sekä rakenteen että kysymysten osalta. Käytimme REIS 2.0 versiosta opinnäytteinä tehtyjä suomennoksia kääntämisen pohjana, mutta niiden rooli jäi lopullisessa käänöksessä pieneksi, koska suomennokset eivät olleet kaikilta osin yhteneviä englanninkielisen version kanssa. Korjasimme nämä kohdat tekemäämme käänökseen. Suomennetun lomakkeiston tarkistuslista oli esimerkiksi muokattu asukkaan itsearviointiksi. Lisäksi monien lauseiden ja sanojen merkitys oli suomennoksessa erilainen kuin alkuperäisessä versiossa.

Muutaman esimerkin mainitaksemme, *natural environment* oli käännetty *ulkopuolinen ympäristö*, jonka korjasimme uuteen käänökseen ICF-luokituksen (2009: 180) mukaisesti *luonnonmukaiseksi ympäristöksi*. Joitakin lauseita oli jätetty kokonaan kääntämättä. Joitain kohtia muokkasimme ymmärrettävyyden ja luontevan suomen kielen parantamiseksi. Esimerkiksi *meets the needs of the residents* oli käännetty *kohtaa asukkaan tarpeiden kanssa*, jonka muokkasimme muotoon *vastaa asukkaiden tarpeita*. *Availability of sensory input* oli käännetty *sensorisen syötteen saatavuus*. Tätä oli suomennoksesta tehdyn opinnäytetyön raportissa (Mattila – Vepsäläinen 2009: 26) kommentoitu vaikeasti ymmärrettäväksi ja päätimme muuttaa sen suomenkielisempään muotoon *mahdollisuus erilaisiin aistimuksiin*.

Aiemmissa suomennoksissa sana *residential home* oli käännetty sanaksi *koti*. Englannin kielessä sanalla *home* voidaan kuitenkin tarkoittaa myös hoitokotia, vanhainkotiä tai ryhmäkotiä, joten sanan suomentaminen ei ole täysin yksiselitteistä. Esimerkiksi lause *“The REIS could be used not only for individuals currently living in a home, but also...”* tarkoittaa suomeksi *“REIS:ä voidaan käyttää parhaillaan ryhmäkodissa asuvien lisäksi myös...”*. Näkemyksemme mukaan ei voida olettaa, että kaikki yhteisöllisen asumisen yksiköissä asuvat henkilöt kokevat sen kodikseen, sillä *koti* tarkoittaa sanana useille ihmisille enemmän kuin pelkkää asuntoa tai paikkaa jossa asutaan. Betty Risteen Hasselkuksen (2011:47) kuvauksen mukaan *koti* on yksilön elämän keskusyksikkö. *Koti* on symboli, joka yhdistää menneen, nykyisen ja tulevan (Hasselkus 2011: 47). Päädyimme suomentamaan sanan *home* toimintaterapeutin luettavaksi tarkoitetuissa kohdissa sanaksi *asuinympäristö* ja asukkaan haastattelussa sanaksi *täällä*. Halusimme pitää suomennoksen neutraalina, jotta se ei aiheuttaisi esimerkiksi asukkaita haastateltaessa vastareaktioita.

Teimme muutoksia aikaisempiin suomennoksiin nähden paljon, emmekä koe niiden kaikkien luettelemisen olevan tämän raportin kannalta olennaista. Alun perin suunnitelmassa oli päivittää aiemmat suomennokset vastaamaan REIS versiota 3.0, mutta käännöstyön edetessä huomasimme, että laadukkaan lopputuloksen varmistamiseksi oli koko englanninkielinen materiaali käytävä läpi ja sitä vastaava suomennos tarkastettava. Työmäärältään tämä osoittautui vastaavaksi, kuin jos olisimme tehneet käännöksen ilman aiempia suomennoksia. Aiemmat suomennokset tarjosivat kuitenkin näkökulmaa erilaisille käänösvaihtoehdoille ja suomennoksen lopputulos onkin todennäköisesti laadukkaampi kuin jos kyseessä olisi ollut ensimmäinen arviointivälineestä tehty suomennos. Opinnäytetyöprosessissa resurssit ovat kuitenkin rajalliset, joten jouduimme ottamaan lisääntyneen työmäärän huomioon tarkasteltaessa arviointivälineen kulttuurista sopeutuvuutta ja vähentämään sen roolia opinnäytetyössä. Yhteensä suomennosten tekemiseen kului työtunteja kaikkineen noin 150.

Pyrimme pitämään suomennoksien ulkoasun mahdollisimman yhdenmukaisena alkuperäisen version kanssa. Lisäsimme kuitenkin lomakkeistoon vastaustilaa kysymysten alle, sillä alkuperäisessä versiossa tilaa vastauksille oli todella vähän. Ylimääräinen vastaustila pidentää lomakkeiston pituutta viidellä sivulla, joten halusimme saada informanteilta palautetta lomakkeiston käytettävyydestä suuremman vastaustilan kanssa. Fonttikoko on myös hieman suurempi kuin alkuperäisessä

lomakkeistossa, mutta sillä ei ole vaikutusta sivumäärällisesti lomakkeiston kokonaispituuteen. Lisäksi säilytämme lomakkeiston aiempaan suomennokseen tehdyn sisällysluettelon, koska se on lähinnä käytettävyyteen liittyvä asia eikä muuta arviointivälineen sisältöä.

Käsikirjan ensimmäisen suomennoksen valmistuttua lähetimme sen kommentoitavaksi opinnäytetyön ohjaajille lehtori Satu Aittomäelle ja lehtori Jari Pihlavalle, lehtori Riitta Keposelle, opinnäytetyön opponenteille, sekä opinnäytetyönään suomenkielisen tapausesimerkin REIS:in toteuttaneille Oona Scheepstralle ja Reetta Häkkiselle. Scheepstran ja Häkkisen on tarkoitus osallistua tulevaisuudessa perustettavaan REIS:n julkaisutyöryhmään ja he tuntevat REIS:n ja sen aiemmat suomennokset hyvin, joten koimme tärkeäksi saada myös heidän kommenttinsa suomennoksesta. Saimme suomennoksesta palautetta lehtori Riitta Keposelta, lehtori Satu Aittomäeltä ja Reetta Häkkiseltä. Kommentit olivat tarkkoja ja sisälsivät hyviä muutosehdotuksia termeihin, käsitteisiin ja oikeakielisyyteen liittyen. Päädyimme palautteen arvioinnin jälkeen sisällyttämään suomennokseen suurimman osan ehdotetuista korjauksista.

Suomennoksen valmistumisen jälkeen kokosimme MOHO:n keskeiset käsitteet yhteen sekä englanniksi että suomeksi. Teimme vertailun suomenkielisistä käsitteistä käyttämällä lähteenä teoksia Model of Human Occupation (Kielhofner 2008) ja Toiminnan voimaa (Hautala ym. 2011) sekä arviointiväline MOHOST:n suomenkielisen version käsikirjaa (2008) (Liite 1). Keskityimme niihin käsitteisiin, joihin löysimme suomenkielisen vastineen. Ainoa eroavaisuus suomenkielisissä käsitteissä oli sanan *person* suomennos, joka MOHOST:ssa oli *henkilö* ja Toiminnan voimaa -teoksessa *ihminen*. Päädyimme käyttämään suomennoksessa käsitettä *henkilö*, koska se koettiin sanana inhimillisemmäksi ja olimme jo aiemmin tehneet päätöksen pitää suomennos mahdollisimman yhdenmukaisena MOHOST:n kanssa. Suomennos tarkastettiin lisäksi MOHO:n käsitteiden osalta ja käsitteet yhtenäistettiin MOHO:n suomennosten mukaisiksi.

5.2 Informanttien etsiminen

Aloitimme informanttien etsimisen kartoittamalla pääkaupunkiseudulla toimivia ryhmäkoteja ja ottamalla heihin yhteyttä puhelimitse ja sähköpostilla. Huomasimme tämän keinon kuitenkin nopeasti tehottomaksi. Ryhmäkoteja oli vaikea löytää, eikä

suurimmassa osassa työskennellyt toimintaterapeuttia. Konsultoimme aiheen tiimoilta Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry:n toiminnanjohtajaa Leila Mäkelää, joka suositteli käyttämään toimintaterapeuttien löytämiseksi TOInet- sähköpostilistaa, joka on liiton jäsenille tarkoitettu foorumi lyhyiden kysymysten tekoon ja tiedottamiseen. Laadimme TOInet:iin ilmoituksen, jossa kerroimme opinnäytetyöprojektistamme ja haimme vapaaehtoisia ryhmäkodeissa tai palvelutaloissa työskenteleviä toimintaterapeutteja, jotka olisivat kiinnostuneita suomennoksen käyttökokeilusta tai suomennokseen tutustumisesta.

Ilmoituksen perusteella 14 toimintaterapeuttia halusi lisätietoja aiheesta. Vastasimme kysymyksiin ja kerroimme tarkentavia tietoja prosessin kulusta sekä sen arviolta vaatimasta työmäärästä. Olimme TOInet:in ilmoituksessa kertoneet, että suomennos jäisi informanttien käyttöön myös yhteistyön jälkeen, koska meitä oli näin ohjeistettu ja aiemmissa REIS-suomennoksiin liittyneissä opinnäytetöissä oli näin toimittu. Käytäntö kuitenkin muuttui ilmoituksen tekemisen jälkeen ja 5.2.2014 alkaen opinnäytetyön tekijöiden tulee tehdä sopimus (Liite 2) MOHO:on perustuvien arviointivälineiden kääntämisestä ja lähettää se MOHO Clearinghousen yhdyshenkilölle. Näin arviointivälineen kehittäjät pysyvät ajan tasalla siitä, mitä kullekin arviointivälineelle ollaan tekemässä. Ilmoitimme muuttuneesta tilanteesta sähköpostitse prosessista kiinnostuneita informanteja. Suomennosten jääminen informanteille oli ollut suurin porkkana prosessiin osallistumisessa, joten pahoittelimme tilannetta ja kerroimme ymmärtävämmme, mikäli joku heistä haluaa tästä syystä vetäytyä yhteistyöstä pois. Painotimme kuitenkin, että osallistuminen on arviointivälineen kehittämisen kannalta hyvin tärkeää.

Osa alustavasti kiinnostuneista jättäytyi pois joko ilmoittamalla vetäytymisestään tai jättämällä vastaamatta tiedusteluihin osallistumisesta. Pidimme alusta asti tärkeänä, että informantit osallistuvat prosessiin vapaaehtoisesti, joten pidimme tiedusteluihin vastaamattomuutta ilmoituksena vetäytyä prosessista. Lopulta neljä toimintaterapeuttia oli valmiita sitoutumaan yhteistyöhön. Informantit olivat eri puolilta Suomea ja työskentelivät useiden eri asiakasryhmien kanssa ryhmäkodeissa ja palvelutaloissa. Informanttien heterogeenisyys näiden asioiden osalta sopi hyvin kehitystyön tarkoitukseen. Kukaan informanteista ei pystynyt toteuttamaan suomennokselle käyttökokeilua, vaan he sitoutuivat lukemaan suomennoksen ja antamaan siitä palautetta.

Ennen suomennosten lähettämistä pyysimme informantteja sähköpostitse sitoutumaan siihen, että he eivät käytä suomennoksia kehittämistyön jälkeen eivätkä luovuta sitä kolmannelle osapuolelle. Informanttien työn helpottamiseksi kirjoitimme ja lähetimme heille valmiin tekstin sopimuksen pohjaksi (Liite 3), jonka he kopioivat sähköpostivastaukseen ja kuittasivat omalla nimellään. Maaliskuun alussa 2014 suostumuksien saamisen jälkeen lähetimme suomennokset kaikille informanteille. Aikaa materiaalien lukemiseen annettiin kaksi viikkoa. Informantit olivat aikaisemmin kommentoineet tämän olevan riittävä aika suomennoksiin tutustumisessa.

5.3 Kyselyn laatiminen

Laadullisessa tutkimuksessa aineisto hankitaan usein haastattelemalla, kyselyllä, havainnoimalla ja erilaisiin dokumentteihin perustamalla (Tuomi – Sarajärvi 2009: 71). Kyselyllä tarkoitetaan tilannetta, jossa informantti täyttää lomakkeen kotonaan tai valvotussa tilanteessa. Haastattelulla tarkoitetaan henkilökohtaista haastattelua, jossa informantille esitetään suullisia kysymyksiä ja vastaukset merkitään ylös tai tallennetaan litterointia varten. Haastattelun etu kyselyyn nähden on ennen kaikkea joustavuus. Haastattelijalla on mahdollisuus esittää kysymys uudestaan eri tavalla, oikaista väärinkäsityksiä tai pyytää tarkennuksia ja käydä keskustelua informantin kanssa. Kyselyn ja haastattelun ero liittyykin lähinnä informantin toimintaan tiedonkeruuvaiheessa. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 73.)

Olimme alustavasti miettineet, että yli kymmenen informantin kanssa on järkevintä toteuttaa kysely, sillä haastattelu on menetelmänä aikaa vievä, eikä opinnäytetyön resurssit olisi siihen riittäneet. Informanttien määrän pienennettyä neljään, alkoi teemahaastattelu kuitenkin vaikuttaa paremmalta menetelmältä tiedonkeruun toteuttamiseksi, sillä sen kautta olisi todennäköisempää saada kattavammin tietoa. Tuomen ja Sarajärven mukaan (2009: 73-75) haastattelun etuna voidaan kyselyyn verrattuna nähdä myös se, että informantti ei niin todennäköisesti pidä tilannetta tietokilpailuna. Teemahaastattelulla tarkoitetaan puolistrukturoitua haastattelua, jossa edetään tiettyjen ennalta valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten mukaan (Tuomi – Sarajärvi 2009: 73-75).

Kävimme informanttien kanssa sähköpostitse keskustelua mahdollista tiedonkeruun menetelmistä. Ehdotimme teemahaastattelun toteuttamista Skype-ohjelman avulla, sillä kasvotusten toteutettuna olisi matkaa haastatteluun kertynyt vähimmilläänkin

melkein 300 kilometriä. Yksi informantti suostui Skype-haastatteluun, mutta muilla ei ollut mahdollisuutta Skypen tai vastaavien tietokoneohjelmien käyttämiseen. Mietimme myös puhelinhaastattelun tekemistä, mutta koimme tietokoneen käyttämisen olevan tärkeässä osassa haastattelun tallentamisen kannalta. Mikäli haastattelu olisi toteutettu puhelimen kaiutintoimintoa käyttämällä, ei hyvälläkään nauhurilla olisi välttämättä pystytty saamaan sellaista tallennetta, jota olisi ollut mahdollista käyttää litterointiin.

Päätimme toteuttaa yhden teemahaastattelun Skype-ohjelman avulla. Kolmelta muulta informantilta päädyimme toteuttamaan tiedonkeruun sähköisen kyselyn avulla. Kyselyssä pyrimme säilyttämään haastattelulle ominaisen interaktiivisuuden siten, että informantit saivat esittää kyselyn vastaamisen aikana meille kysymyksiä puhelimitse ja sähköpostitse. Lisäksi sovimme, että heihin voidaan ottaa yhteyttä vastauksien palauttamisen jälkeen tarkennuksien pyytämiseksi. Tällä pyrimme välttämään mahdollisia väärinymmärryksiä kysymyksen suhteen.

Halusimme selvittää informanteilta heidän kokemuksiaan siitä, kuinka soveltuva päivitetty REIS -suomennos on suomalaisessa yhteisöllisen asumisen ympäristössä. Kokemuksia haluttiin saada suomennoksen toimivuudesta kielen, rakenteen ja kulttuurisen sopeutuvuuden osalta. Tuomen ja Sarajärven (2009: 75) mukaan teemahaastattelun teemojen ja tarkentavien kysymysten tulee pohjautua tutkimustehtävään, jotta haastattelun avulla olisi mahdollista saada tutkimuksen kannalta olennaista tietoa. Lähdimme rakentamaan haastattelun runkoa opinnäytetyön tutkimuskysymysten pohjalta. Teemoiksi *valikoituivat kulttuuri, rakenne ja kieli, käytettävyyys* sekä *muuta*. Teemahaastattelussa käytetty struktuuri ei ole vakio, vaan yhdenmukaisuuden vaateen aste vaihtelee paljon. Vaihteluväli liikkuukin lähes avoimen haastattelun kaltaisesta strukturoidusti etenevään haastatteluun (Tuomi – Sarajärvi 2009: 75). Teemojen alle kehitimme muutamia avoimia, tarkentavia kysymyksiä.

Laadimme sähköisen kyselyn teemahaastatteluun tarkoitettujen kysymysten pohjalta. Muokkasimme kysymykset kyselyyn sopivammiksi niitä tarkentamalla (Liite 4). Pidimme kysymykset kuitenkin avoimina, emmekä antaneet kyselyssä vastausvaihtoehtoja, koska emme halunneet ohjailla vastauksia liikaa. Lähetimme kyselyn kommentoitavaksi opinnäytetyön opponenteille ja ohjaajille. Heiltä saadun palautteen mukaan kysely oli sellaisenaan valmis lähetettäväksi informanteille.

Lähetimme kyselyn kaikille informanteille 14. maaliskuuta 2014. Aikaa sähköiseen kyselyyn vastaamiseen oli sovittu 9 päivää. Olimme aikaisemmin kysyneet informanttien mielipidettä myös tästä aikarajasta ja he olivat kommentoineet sen olevan riittävä. Haastattelussa tärkeintä on saada mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta asiasta. Haastattelun onnistumisen kannalta on suositeltavaa ja perusteltua lähettää haastattelukysymykset informanteille etukäteen, jotta he voivat tutustua kysymyksiin, teemoihin tai haastattelun aiheeseen jo ennalta. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 73.) Lähetimme kyselyn siis myös haastatteluun suostuneelle informantille, sillä kysymykset olivat hyvin samankaltaiset kuin teemahaastatteluun suunnitellut kysymykset. Tarkoituksena oli mahdollistaa haastatteluun valmistautuminen ja vastausten miettiminen jo etukäteen, jotta informantti kykenisi haastattelutilanteessa kertomaan aiheen kannalta oleelliset asiat.

Emme kuitenkaan pystyneet lopulta toteuttamaan haastattelua informantin elämäntilanteessa sattuneen pakottavan syyn takia, jonka vuoksi hän joutui vetäytymään kehitystyöstä. Kerätty aineisto muodostui siis kolmesta sähköisestä kyselystä. Saimme vastaukset kyselyihin kaikilta kolmelta informantilta kahden viikon kuluessa kyselyn lähettämisestä. Vaikka informanteille oli annettu mahdollisuus esittää kyselyn sisällöstä tarkentavia kysymyksiä, ei kukaan heistä käyttänyt tätä mahdollisuutta. Kahteen saatuun vastaukseen pyysimme itse tarkennuksia, sillä vastaukset herättivät lisäkysymyksiä ja olivat joissain kohdissa toivottua epätarkempia. Informanttien lähettämät tarkennukset olivat havainnollistavia ja toivat aineistolle analysoinnin näkökulmasta selkeää lisäarvoa.

Yksi suomennettujen lomakkeiden osiosta, pisteityslomake, jäi epähuomiossa pois alun perin lähetetyistä materiaaleista. Lähetimme pisteityslomakkeen erillisessä sähköpostissa heti virheen huomattuamme, mutta tässä vaiheessa myös kyselylomake oli jo ehditty lähettää ja yksi informantti oli ehtinyt siihen vastata. Kaksi informanttia kommentoi pisteityslomaketta, mutta heillä oli aikaa tutustua siihen vain muutama päivä. Kiireen mahdollinen vaikutus vastausten tarkkuudessa on otettava huomioon vastauksia analysoitaessa.

Ennen vastausten lukemista teimme listan REIS:n kulttuuriin liittyvistä näkökohdista. Erittelimme arviointivälineestä kohtia, jotka näkemyksemme mukaan ovat suomalaiseseen kulttuuriin sopimattomia tai vaativat tarkastamista. Luokittelu pohjautui MOHO:n teoriaan kulttuurista, mutta konkreettisempänä työkaluna käytimme teoksen

Occupational Analysis in Practice (Mackenzie – O’Toole 2011: 346-348) jäsentelyä, sillä se jaottelee kulttuurin osa-alueet selkeästi eri luokkiin. Luokat sisältyvät MOHO:n näkemykseen kulttuurista, joten emme nähneet ristiriitaa kahden eri lähteen käyttämisessä. Teimme erittelyn etukäteen, jotta informanttien vastaukset eivät vaikuttaisi käsitykseen arviointivälineen suomalaiseseen kulttuuriin sopimattomista kohdista. Erittelyä käytimme pohdintamme tukena, kun mietimme mitkä muutokset on aiheellista toteuttaa suomennoksen viimeistelyssä.

5.4 Aineiston analyysi

Analysoimme informanteilta saadut vastaukset laadullisen tutkimuksen menetelmiä mukailien. Aineiston laadullinen käsittely perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa aineisto ensin hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan sitten uudella tavalla loogiseksi kokonaisuudeksi (Tuomi – Sarajärvi 2009: 108). Lähdimme toteuttamaan analyysia aineistolähtöisen sisällönanalyysin prosessin mukaisesti. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee karkeasti neljän vaiheen mukaan, jotka ovat aineistoon perehtyminen, aineiston pelkistäminen, aineiston ryhmittely ja abstrahointi, eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 109; Alasuutari 2011: 38-43.) Litterointia, eli haastattelun kuuntelemista ja aukikirjoittamista ei ollut tarvetta toteuttaa, koska kaikki aineisto oli jo valmiiksi kirjallisessa muodossa.

Aloitimme analysoinnin perehtymällä huolellisesti aineistoon ja muodostamalla käsityksen sen sisällöstä. Seuraavaksi siirryimme aineiston pelkistämiseen. Pelkistämisen avulla aineistosta poistetaan tutkimuskysymyksen kannalta epäoleellinen tieto ja aineisto muokataan helpommin käsiteltäväksi. Pelkistäminen voi olla informaation tiivistämistä tai pilkkomista osiin. Ennen analyysin aloittamista on määriteltävä analyysiyksikkö. Se voi olla sana, lause tai ajatuskokonaisuus. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 109-110; Alasuutari 2011: 40.) Aloitimme aineiston pelkistämisen valitsemalla analyysiyksiköksi ajatuskokonaisuuden, koska pelkistyksessä haluttiin säilyttää vastauksen keskeinen viesti, eikä materiaalia ollut niin paljon, että aineisto olisi jäänyt liian laajaksi ja vaikeasti hahmotettavaksi. Kävimme aineiston läpi lause lauseelta ja pelkistimme tutkimuskysymyksen kannalta oleellisen tiedon vastausta kuvaavaksi muutaman sanan lyhennelmäksi ja karsimme täytesanat pois.

Taulukko 1. Esimerkki pelkistyksestä

Alkuperäinen kommentti	Pelkistys
Ainakin joissain on, en välttämättä sitä sulkisi pois (osa yksiköiden taloista on vanhoja ja näin ollen tilat varsinkin talvella hyvin viileitä, toisaalta myös ikäihmiset kaipaavat lisälämmikettä)	Lisälämmitin on tarpeellinen kohta
Minulle jäi mieleen sana ”amme” jota toistettiin useassa kohtaa. Se ei mielestäni sovellu suomalaiseen kulttuuriin kovinkaan hyvin, koska usein ainakaan vanhusten palvelutaloissa tai ryhmäkodeissa ei ole ammeita.	”amme” ei sovi suomalaiseen kulttuuriin
Ei nouse mieleen mitään erityistä nimitystä. Moni asukas on käyttänyt sanaa ”täällä”. Aiempi koti on vahvasti läsnä puheissa ja siitä puhutaan minun kokemuksieni mukaan paljon.	Ei erityistä nimitystä asuinympäristölle, moni käyttää sanaa ”täällä”

Aineiston klusteroinnilla tarkoitetaan pelkistettyjen ilmausten ryhmittelyä, jossa aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia. Aineistosta koodatut alkuperäiset ilmaukset käydään läpi, samaa tarkoittavat asiat ryhmitellään omaksi luokaksi ja luokka nimetään sen sisältöä kuvaavalla käsitteellä. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 110; Eskola – Suoranta 2008: 174.) Erittelimme aineiston Word-tiedostossa niin, että jokainen analyysiyksikkö ryhmiteltiin erilleen toisistaan. Tämän jälkeen tiedosto tulostettiin ja ajatuskokonaisuudet leikattiin omiksi irrallisiksi paperilappusikseen. Laput ryhmiteltiin eri pinoihin niiden sisällön samankaltaisuuden mukaan. Kävimme kaksi pinoista vielä uudestaan läpi, sillä ensimmäisellä kierroksella niissä olevia asioita oli hankala ryhmitellä ja pinojen sisältö jäi sekalaiseksi. Lienee makuasia, haluaako ryhmittelyn toteuttaa tietokoneen avulla vai manuaalisesti, mutta itse koimme paperilappujen käsittelyn helpommin hahmotettavaksi tavaksi.

Taulukko 2. Esimerkki aineiston luokittelusta

Kaivataan muutoksia	Ei vaadi toimenpiteitä	Muuta
Ammeen tilalle suihku tai sauna	“Asuinympäristö” ja “täällä” ovat hyviä sanavalintoja	Kohderyhmä, kehitysvammaiset, näkyvät joissain kohdissa
Sukupuoliroolit meikkauksen suhteen, meikkaus ei suomessa niin tärkeää	Sopii suomalaisen toimintaterapeutin käyttöön, koska on sovellettavissa.	Jättää paljon toimintaterapeutin ammattitaidon vastuulle, täytyy soveltaa
s.1 kaipaa määrittelyä mikä on “sopiva/riittävä”	Oven nuppi ja kahva molemmat tarpeellisia kohtia	Antaa tietoa laajasti, hyödyttää asukkaita ja henkilökuntaa
s.17 kohta 1 A) sekava ja raskas luettava, kaipaa jaksottamista	On sopiva suomalaiseen kulttuuriin, ei juurikaan kulttuurisidonnaisuuksia	Nyt välineet eivät huomioi asukasta, ovat esineellisiä

Aineistolähtöisessä analyysissä aiemmilla tiedoilla tai havainnoilla ei tulisi olla merkitystä analyysia toteutettaessa, sillä perusolettamuksena on, että analyysi on aineistosta peräisin (Tuomi - Sarajärvi 2002: 97). Nimesimme luokat nimillä *kulttuuri, kieli ja rakenne, käytettävyys, REIS:n tarve, REIS:n soveltaminen, sekä muut*. Luokat muodostuivat erittäin yhdensuuntaisiksi kyselyn teemojen kanssa, joten analyysin aineistolähtöisyys ei ehkä toteutunut aiotulla tavalla. Näkemyksemme mukaan tämä ei ollut kuitenkaan ongelma, sillä analyysin avulla ei ollut tarkoitus luoda uutta teoriaa, vaan saada palautetta suomennoksen kehittämistä vaativista kohteista. Ryhmittelyn jälkeen siirsimme luokat takaisin tietokoneen tekstinkäsittelyohjelmaan, jossa ne luokiteltiin edelleen pääluokkiin: *kaivataan muokkausta, ei vaadi toimenpiteitä, sekä muuta*. Luokkaan *muuta* keräsimme sellaisia kommentteja, jotka eivät olleet varsinaisesti muutosehdotuksia, mutta jotka olivat mielestämme muulla tavoin tärkeitä huomioita. Aineiston abstrahointia emme toteuttaneet, koska aineiston tarkoituksena ei ollut luoda teoreettisia käsitteitä ja aineisto oli tässä vaiheessa tutkimuskysymysten kannalta helposti hahmotettavassa muodossa. Seuraava vaihe oli miettiä mitkä ehdotuksista sisällytettäisiin suomennokseen tehtäviin korjauksiin.

5.5 Aineiston analyysin tulokset ja suomennoksen viimeistely

Aineiston analysoinnin jälkeen kävimme muutosehdotukset läpi kohta kohdalta ja mietimme mitkä muutokset olisivat perusteltuja sisällyttää suomennokseen. Jokainen informantti kommentoi, että *amme* ei sovi suomalaiseen kulttuuriin, vaan tilalle tulisi laittaa *suihku ja suihkutuoli*, sekä *sauna*. Mattilan ja Vepsäläisen (2009: 39) tekemässä opinnäytetyössä saunan ja suihkutuolin lisäämistä oli myös toivottu. Olimme itse olleet alusta asti sillä kannalla, että *amme* ei tyypillisesti kuulu suomalaisessa kulttuurissa yhteisöllisen asumisen yksiköihin vaan yleisemmin niissä on *suihku*. Päädyimme poistamaan *ammeen* koko suomennoksesta ja lisäämään sen tilalle *suihkun*. Soveltuviin osiin lisäsimme suihkun yhteyteen *suihkuuolin ja saunan*.

Termiä *tilojen läpikävely* oli kommentoitu kaikissa vastauksissa oudoksi. Myös aikaisemmissa opinnäytetöissä samaan termiin oli kiinnitetty huomiota ja opinnäytetyömme ohjaaja, sekä lehtori Riitta Keponen kommentoivat sen kaipaavan muutosta. Vastineen löytäminen kyseiselle termille oli hankalaa, mutta olimme miettineen vaihtoehdoksi *tilojen läpikäyntiä*. Kysyimme tarkennusviestissä kahdelta informantilta mielipidettä tästä vaihtoehdosta ja sen kommentoitiin olevan parempi kuin läpikävely. Päätimme muuttaa termin koko suomennokseen *läpikäynniksi*, koska se kuvaa sanana paremmin kyseistä arvioinnin osaa, jossa tutustutaan asuinympäristön tiloihin ja havainnoidaan asukkaita kolmen eri toiminnan yhteydessä.

Osa muutosehdotuksista koski kirjoitusvirheitä. Näiden ehdotusten osalta kävimme osoitetut kohdat läpi ja korjasimme virheet. Lomakkeiston käytettävyydestä kommentoitiin, että vastaustilaa on niukasti. Lomakkeiston kokonaisuuden kommentoitiin kuitenkin olevan sopiva. Olimme jo lisänneet vastaustilaa alkuperäiseen versioon nähden, joten emme nähneet perusteltuna lisätä vastaustilaa entisestään. Säilytimme kuitenkin jo lisäämämme tilan, koska palautteesta johtuen emme halunneet myöskään vähentää vastaustilaa. Yksi informanteista kommentoi lomakkeiston olevan vaikeasti hahmotettava siltä osin, että kussakin vaiheessa käytettävän oikean lomakkeen löytäminen tuotti hankaluuksia. Hän ehdotti lisäohjeistusta käsikirjan niihin osiin, joissa viitataan lomakkeistoon. Ehdotuksen mukaan käsikirjaan lisättäisiin suluissa sen lomakkeiston sivunumero, jota kussakin kohdassa käytetään. Vaikka ainoastaan yksi informanteista ehdotti muutosta, koimme sen kuitenkin käytettävyyden kannalta hyväksi ajatukseksi. Lisäys ei näkemyksemme mukaan vähentäisi tekstin luettavuutta mutta selkeyttäisi lomakkeiston käyttämistä. Päädyimme lisäämään

lomakkeiston sivunumerot käsikirjan sivulla kolme olevaan Yleiskatsaus-osioon ja sivulle neljä kohtaan, jossa viitataan tarkistuslistaan arvioinnin vaihtoehtona.

Olimme aiemmin saaneet edellisen opinnäytetyön tekijöiltä palautetta siitä, että Suomessa ei ole erillisiä asuinyksiköitä AIDS:a tai HIV:tä sairastaville ihmisille. Olimme palautteesta samaa mieltä, mutta kysyimme asiaa myös kahdelta informantilta kyselyn tarkennusviestissä. Molemmat informantit olivat sitä mieltä, että tällaisia asuinyksiköitä ei Suomessa ole. Emme myöskään suppealla tiedonhaulla löytäneet tietoa tällaisista yksiköistä. Päädyimme poistamaan HIV/AIDS -yksiköt REIS:n mahdollisten käyttökohteiden listalta.

Suuri osa muutosehdotuksista toistui aineistossa vain kerran. Tämä on ymmärrettävää, koska otos käsitti vain kolme informanttia. Tulimme kuitenkin siihen tulokseen, että mikäli emme ole ehdotetun muutoksen suhteen samaa mieltä, ei yhden henkilön mielipide ole riittävä syy tehdä suomennokseen muutoksia. Mietimme kuitenkin perustelun myös niille kohdille, joiden osalta emme toteuttaneet toivottua muutosta. Esimerkiksi eräässä ehdotuksessa *yhteisökokousta* kommentoitiin vieraaksi käsitteeksi. Kyseinen termi on kuitenkin käytössä ja löytyy myös kirjallisuudesta. Muun muassa Kari Murto (2013: 155) viittaa termiin teoksessaan *Terapeuttinen yhteisö*. Yhdessä muutosehdotuksessa *meikkauksen* kommentoitiin olevan suomalaisessa kulttuurissa vähäisemmässä osassa ja sen poistamista toimintojen esimerkeistä toivottiin. Mielestämme meikkaamisella saattaa kuitenkin olla olennainen merkitys erityisesti naisen elämässä, joten sen poistaminen toiminnoista ei ole perusteltua. Myös *resurssi* sanaa kommentoitiin yhdessä palautteessa kylmäksi ja sen muokkaamista toivottiin. *Resurssi* on kuitenkin yksi MOHO:n käsitteistä, jolle löysimme käsitteiden vertailussa suomennoksen, joten emme nähneet sen muokkaamiselle perusteita.

Yhdessä kommentissa toivottiin lisäselvennystä termin *sopiva/riittävä* määrittelylle lomakkeiston sivulla yksi kohdassa "sopiva/riittävä valaistus". Näkemyksemme mukaan valaistuksen sopivan tai riittävän määrän arvioiminen liittyy esimerkiksi ergonomiaan ja esteettömyyteen, jotka sisältyvät toimintaterapeutin koulutusohjelmaan. Toimintaterapeutin tulisi siis olla kykenevä arvioimaan tapauskohtaisesti onko valaistus asukkaiden kannalta sopiva tai riittävä. Näin ollen lisäselvennystä ei nähty aiheellisena toteuttaa. Myös *astioiden vientiä* ehdotettiin lisättäväksi tuotteliaisuuden esimerkkeihin. Esimerkeissä on kuitenkin jo mainittu *kodinhoito*, jonka alle astioiden vieminen kuuluu.

Yhden erillisen esimerkin lisääminen olisi mielestämme painottanut kyseistä toimintaa liikaa ja tehnyt esimerkkien luettelosta vaikeasti hahmotettavan.

Luokkaan muuta keräsimme sellaista palautetta, joka ei vastannut tutkimuskysymykseen, mutta oli kuitenkin mielenkiintoista REIS:n ja sen suomenoksen kehittämisen kannalta. Palautteissa tuotiin esiin, että REIS vaatii käyttäjältään paljon soveltamista ja ammatillista harkintaa. Sellaisenaan REIS:n kommentoitiin olevan vaikea toteuttaa esimerkiksi vanhainkodissa, jossa asukkaina on dementoituneita iäkkäitä henkilöitä. REIS:n kohderyhmän, eli työikäiset kehitysvammaiset, kommentoitiin heijastuvan selkeästi toiminnoista ja esineistä annetuissa esimerkeissä. Kuitenkin omia esimerkkejä kehittämällä ja käyttämällä REIS:n osia valikoidusti, kommentoitiin sen olevan soveltuva monenlaisiin ympäristöihin. Palautteessa tuotiin myös ilmi tarvetta REIS:n kaltaiselle arviointivälineelle, sillä olemassa olevien arviointivälineiden kommentoitiin olevan esineellisiä tai suppeampia. REIS:n etuna nähtiin myös se, että suositusten avulla voidaan vaikuttaa myös henkilökunnan työhyvinvointiin.

Kysyimme REIS:n kehittäjältä professori Gail Fisheriltä lupaa sellaisten muutosten tekemiseen, jotka muuttaisivat selkeästi arviointivälinettä alkuperäiseen versioon nähden, eivätkä olleet kääntämiseen liittyviä valintoja. Tällaisia kohtia olivat ammeen poistaminen ja suihkun, suihkutuolin ja saunan lisääminen, vastaustilan lisääminen lomakkeistoon, ohjeistuksen lisääminen käsikirjaan lomakkeiston sivunumeroiden osalta ja HIV/AIDS -yksiköiden poistaminen mahdollisista REIS:n käyttökohteista. Saimme Fisheriltä luvan toteuttaa kaikki ehdottamamme muutokset.

6 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa laadukkaasti käännetty suomennos REIS versio 3.0 arviointivälineestä ja tarkastella sen kulttuurista sopeutumista suomalaiseen kulttuuriin. Ennen suomennoksen toteuttamista perehdyimme käänösprosesseja koskevaan kirjallisuuteen ja tutkimuksiin sekä arviointivälineiden suomennoksia käsitteleviin opinnäytetöihin. Emme kuitenkaan onnistuneet löytämään sellaista tutkimusta, joka olisi käsitellyt nimenomaan standardoimattoman ja puolistrukturoidun arviointivälineen kääntämistä tai kulttuurista sopeuttamista toimintaterapian näkökulmasta. Haastattelimme Metropolian lehtori Riitta Keposta, joka on ollut mukana useiden MOHO:on perustuvien arviointivälineiden suomennosprosesseissa, saadaksemme paremman käsityksen suomennosprosessin vaiheista ja kääntämiseen liittyvistä asioista. Sovelsimme suomennosprosessissa soveltuvilta osin löytämiemme tutkimusten ohjeita. Suurin osa tutkimuksista ei kuitenkaan käsitellyt toimintaterapian arviointimenetelmiä, vaan keskittyivät muiden alojen, kuten lääketieteen ja fysioterapian arviointivälineisiin, joten niitä oli vaikea soveltaa toimintaterapian arviointivälineen käänösprosessiin. Halusimme omalta osaltamme helpottaa tulevia käänösprosesseja toteuttavien henkilöiden työtä kuvaamalla mahdollisimman tarkasti prosessimme eri vaiheet. Toivomme, että esimerkkinne avulla opinnäytetyönä toteutettavaa käänösprosessia olisi helpompi hahmottaa ja sen avulla olisi mahdollista välttää joitain käänösprosessiin liittyviä sudenkuoppia.

Tutustuimme REIS versioihin 2.0 ja 3.0 huolellisesti ennen suomentamisen alkamista. Olemme molemmat viettäneet useita kuukausia Yhdysvalloissa ja tutustuneet sitä kautta maan kulttuuriin. Toinen meistä on työskennellyt ohjaajana autismikirjoon kuuluvien henkilöiden ryhmäkodissa ja toisella on kokemusta useamman vuoden ajalta lähihoitajana työskentelystä työikäisten ja iäkkäiden kuntoutuskodissa. Huomasimme prosessin kuluessa, että käänösprosessi tukeutui suurelta osin tekemiimme päätöksiin, eikä niitä kaikkia ollut opinnäytetyön puitteissa mahdollista kirjoittaa auki. Tällä tarkoitamme sitä, että prosessin alussa luulimme kääntämistyön olevan jollain tavalla luonteeltaan objektiivisempää. Olimme aliarvioineet henkilökohtaisten ominaisuuksien merkitystä käänösprosessissa ja vaikka meillä oli jonkin verran kokemusta sekä yhteisöllisen asumisen ympäristöistä että Yhdysvaltalaisesta kulttuurista, se ei kuitenkaan riittänyt takaamaan kokonaisvaltaisesti laadukkaasti toteutettua käänöstyötä. Kehittämistyö olisikin ollut järkevää aloittaa kokeilemalla REIS:ä käytännössä esimerkiksi ryhmäkotiympäristössä. Aikataulullisesti prosessi oli

kuitenkin alusta asti vaativa, emmekä prosessin alkuvaiheessa osanneet nähdä käyttökokeilun hyötyjä niin merkittävinä.

On myös syytä huomata, että vaikka olimme tarkoituksella perehtyneet REIS:n taustateoriaan, MOHO:on, niin emme voi väittää olevamme kyseisen teorian asiantuntijoita, sillä olemme vasta valmistumassa toimintaterapeuteiksi. Osaamme englantia hyvin, mutta kielitaitomme on silti kaukana ammattitulkista. Äidinkielen taitomme pohjautuu lukion ja toimintaterapiakoulutuksen tarjoamaan opetukseen. Kanelisto ym. (2012) painottavat artikkelissaan, että arviointivälineen käännöstyössä on syytä käyttää toimintaterapian ammattilaisten lisäksi kielenkääntäjää ja käännös on myös hyvä käyttää kielentarkistuksessa. Saimme tukea käännösprosessin toteuttamiseen lehtori Riitta Keposelta ja opinnäytetyön ohjaajalta Satu Aittomäeltä, jotka tarkastivat tekemämme suomennoksen. He ovat toimintaterapian ammattilaisia ja tuntevat hyvin myös MOHO:n teoriaa. Tarkistus lisää käännöksemme luotettavuutta jonkin verran, mutta ei ole verrattavissa siihen, että jompikumpi heistä olisi toteuttanut käännöksen. Emme pystyneet hyödyntämään prosessissamme ammattitasaista kielenkääntäjää, emmekä käyttämään tekstiä kielentarkistuksessa, koska emme onnistuneet löytämään sellaista tahoa, joka olisi voinut toteuttaa nämä toimenpiteet ilman rahallista korvausta. Meillä ei myöskään ollut aikaisempaa kokemusta käännöstyön toteuttamisesta, minkä Wild työryhmineen (2005: 97) nimeää tärkeäksi ominaisuudeksi käännöstyöstä vastaavalle henkilölle.

Työmme merkitystä ei kuitenkaan ole syytä väheksyä, sillä kuten edellä mainitsimme, niin käännöstyö vaatii monenlaisia taitoja. Osaamisessamme yhdistyy kohtuullinen toimintaterapian teorian tuntemus, sekä ylioppilastason englannin kielen ja äidinkielen taito. Lisäksi toimintaterapian alan kirjallisuus sekä opetusmateriaalit ovat pääosin englanninkielisiä, joka on auttanut ylläpitämään englannin kielen taitomme koko opiskeluajan. Meillä on hieman kokemusta yhteisöllisen asumisen ympäristöistä ja suomalaisen kulttuurin lisäksi olemme saaneet tutustua myös jonkin verran Yhdysvaltalaiseen kulttuuriin, mikä on laajentanut näkökulmaamme käännöstyön toteuttamisessa. Opinnäytetyönä toteutettavaksi käännösprosessiksi, jossa ei ole mahdollisuutena käyttää kattavaa ammattilaisista koostuvaa työryhmää, voimmekin todeta lähtökohtien kääntämiselle olleen hyvät.

Arviointivälineen käännösprosessiin kuuluu yleensä olennaisena osana myös käännöksen validointi, eli sen pätevyyden ja luotettavuuden tutkiminen. Validoinnilla

selvitetään, mittaako käännetty arviointiväline samoja asioita, kuin alkuperäinen versio. Useissa arviointivälineissä ei mitata niin yksiselitteisiä asioita kuten ihmisen pituus, paino, tai käden puristusvoima, vaan arvioitavat asiat voivat olla monimutkaisempia kokonaisuuksia, kuten henkilön osallistuminen yhteisön toimintaan. Tällöin kysymykset, havainnoitavat asiat tai toiminnot, eli mittarin osiot, on muodostettava teorian avulla. Esimerkiksi kun kyselylomaketta tutkittaessa riittävän moni henkilö vastaa kysymyksiin, voidaan niitä tutkia tilastollisilla menetelmillä ja päätellä, muodostavatko vastaukset sellaisen jatkumon, mikä teorian avulla oli oletettu. Validoinnilla määritetään yleensä myös mittarin herkkyys mitata haluttua ilmiötä. (Kanelisto ym. 2012.) REIS:stä tehdään parhaillaan validointitutkimusta, mutta sen tuloksia ei ole vielä julkaistu (Fisher ym. 2013: 8). Tekemämme suomennoksen validointiin ryhtyminen ei ilman vertailukohdetta ole järkevää. REIS:ssä korostuu toimintaterapeutin ammattitaito ja ammatillinen harkinta, eikä sillä ainakaan vielä pyritä saamaan sellaisia arviointituloksia, jotka olisivat toistettavissa samanlaisina riippumatta arvioinnin suorittaneesta henkilöstä.

Pidimme päiväkirjaa prosessin etenemisestä jo ideavaiheesta saakka. Lisäksi teimme prosessin eri vaiheista tarkkoja muistiinpanoja. Käsiteltävää materiaalia oli koko prosessin ajan paljon. Usein käsitelimme yhtä aikaa sekä englanninkielisiä REIS - materiaaleja, suomennoksia että omia suomennoksia ja muita muistiinpanoja. Prosessin tarkka dokumentointi mahdollisti suuren tietomäärän käsittelemisen ja piti prosessin hallittavana.

Perinteisen, kirjallisuuteen perustuvan tiedonhaun ohella on erityisen suotavaa käyttää myös elektronisen tiedonhaun menetelmiä, sillä tutkimustieto muuttuu nopeasti. (Hirsjärvi - Remes - Sajavaara 2007: 89-102.) Olemme tehneet aktiivista tiedonhakua koko opinnäytetyöprosessin ajan pysyäksemme ajan tasalla uusimmasta aiheitamme käsittelevästä tutkimustiedosta. Tiedonhaun väylöinä olemme käyttäneet monipuolisesti kirjallisuutta ja sähköisiä tietokantoja.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessiin varatut resurssit eivät täysin riittäneet, vaan työmäärä ylittyi hieman suunnitellusta. Emme osanneet etukäteen arvioida suomentamiseen kuluvaan aikaa ja luulimme sen sujuvan nopeammin. Lisäksi käänösprosessin osuus nousi työssä aiottua suuremmaksi ja meidän olisi ehkä tämän ymmärrettyämme kannattanut rajata suomentamisen osuutta koskemaan esimerkiksi pelkkää käsikirjaa. Tällöin olisimme voineet rajata myös tekemäämme kyselyä, muokata sitä kohdennetummaksi ja keskittää enemmän resursseja käsikirjan

kulttuurisen sopeutumisen tarkasteluun. Kaikkia prosessiin liittyviä seikkoja ei olisi voinut etukäteen arvata, mutta meidän olisi ollut näiden ilmaannuttua hyvä pysähtyä miettimään, kannattaako suunnitelmaan tehdä korjauksia.

Teimme opinnäytetyön ajan yhteistyötä arviointivälineen kehittäjän professori Gail Fisherin kanssa. Lisäksi konsultoimme käännösprosessiin liittyvissä asioissa lehtori Riitta Keposta. Olemme olleet yhteydessä REIS:n suomalaisen tapausesimerkin kehittäjiin Oona Sheepstraan ja Reetta Häkkiseen, jotka ovat myös omalta osaltaan kommentoineet suomennoksen ensimmäistä versiota ja antaneet näkökulmaa prosessiin. Tapasimme Oona Scheepstran kuullaksemme hänen kokemuksiaan heidän opinnäytetyöprosessinsa etenemisestä ja REIS:n käännösprosessin kulusta. Yhteistyö kaikkien mainittujen tahojen kanssa on ollut mielenkiintoista ja avartavaa, sekä vaikuttanut olennaisesti siihen, millaiseksi suomennoksen lopullinen versio on kehittynyt. Näkemyksemme mukaan avoin keskustelu arviointivälineen suomennosprosessiin liittyvien henkilöiden kanssa ja aiempien kokemusten hyödyntäminen osana opinnäytetyötä on erittäin tärkeää REIS:n kaltaisen laajan arviointivälineen monivaiheisessa käännösprosessissa.

6.1 Eettiset näkökulmat

Kehittämistyön alusta asti olemme tiedostaneet, että virallisiin käännös- ja käyttöönottoprosesseihin ei opinnäytetyöhön varattujen resurssien vuoksi voida tämän opinnäytetyön puitteissa ryhtyä. Olemme halunneet korostaa ja tuoda tietoisuuteen viestiä siitä, että epävirallisten käännösten tekemiseen ja välineiden käyttöönottoon omassa työssään ei tule omin päin ryhtyä. Arviointivälineiden muokkaamiseen tulee aina kysyä lupa sen kehittäjältä, julkaisutyöryhmältä, tai välineen kustantajalta. Käytännössä lupa useimmiten myönnetään, sillä yleensä arviointivälineen tekijät haluavat työnsä leviävän käyttöön. Joissain tapauksissa lupaa ei kuitenkaan välttämättä saada sellaisenaan, vaan välineen käyttö voi edellyttää erillisen koulutuksen käymistä ja/tai käyttölisenssin lunastamista. Toisinaan luvansaantiprosessia voi pitkittää se, että välineen kehittäjä tai kehittäjät ovat edesmenneitä. Tällöin on selvitettävä, kuka luvat kyseisellä hetkellä omistaa vai onko väline kaikkien vapaasti käytettävissä. (Kanelisto ym. 2012.) Alkuperäisen arviointivälineen kehittäjällä tai kustantajalla on oikeus edellyttää, että käännöstö tehdään pätevästi. Kehittäjällä on myös lupa vaatia raportti käännösprosessin

vaiheiden etenemisestä. (Kansainvälisen arviointimenetelmän siirtäminen Suomeen n.d.)

Otimme jo prosessimme ideavaiheessa yhteyttä REIS:n kehittäjään, professori Gail Fisheriin. Kerroimme hänelle suunnitelmistamme ja kysyimme lupaa käännöstyön toteuttamiselle. Tuolloin olimme vielä siinä käsityksessä, että REIS olisi tämän opinnäytetyön jälkeen valmis ja se luovutettiin erilliselle julkaisutyöryhmälle viimeistelyä ja julkaisemista varten. Suunnitelmien muuttuessa kerroimme tilanteesta myös professori Fisherille ja kysyimme häneltä lupaa uuteen suunnitelmaan, joka piti sisällään suomennoksen päivittämisen ja palautteiden keräämisen suomalaisilta toimintaterapeuteilta.

Olemme allekirjoittaneet sopimuksen MOHO Clearinghousen kanssa REIS:n kääntämisestä (liite 2). Sopimuksessa sitouduimme olemaan levittämättä ja käyttämättä tekemäämme suomennosta ja luovuttamatta sitä kolmannelle osapuolelle. Pyrimme takaamaan sopimuksen noudattamisen lähettämällä suomennoksen informanteille pdf-muodossa, jolloin sen muokkaaminen on teknisesti hankalampaa. Pyysimme informanteilta myös sitoumuksen siihen, että he eivät käytä suomennoksia työssään kehittämistyön jälkeen, eivätkä luovuta sitä kolmannelle osapuolelle (Liite 3). Kehittämistyön ulkopuolisten henkilöiden kanssa emme ole suomennosta jakaneet, vaikka sitä on meiltä pariin otteeseen pyydetty.

Informanttien etsimiseen ja yhteydenpitoon, sekä aineiston käsittelyyn liittyvissä asioissa kiinnitimme paljon huomiota yksityisyyden turvaamiseen ja eettisiin kysymyksiin. Tuomen (2002:75) mukaan on eettisesti tärkeää ilmoittaa ja kertoa informanteille, mitä aihetta opinnäytetyö ja siihen liittyvä kysely tai haastattelu koskee. Kerroimme jo informantteja etsiessämme opinnäytetyömme aiheesta ja niistä asioista, joista keräämme tietoa. Informantit saivat halutessaan tutustua REIS:n englanninkieliseen versioon ja päättää sen perusteella, haluavatko osallistua prosessiimme. Takaamme informanttien henkilökohtaisten tietojen luottamuksellisuuden, emmekä luovuta niitä muille osapuolille muuten kuin asianomaisen henkilön suostumuksella. Kerroimme kyselylomakkeessa (Liite 4) informanteille kuinka aineistoja tullaan käsittelemään ja säilyttämään, sekä kysyimme kuinka he haluavat nimensä tai yhteystietonsa näkyvän loppuraportissa. Niiden informanttien yhteystiedot ja kyselyn vastaukset tullaan luovuttamaan tulevalle

julkaisutyöryhmälle, jotka ovat siihen antaneet suostumuksen, mutta informanttien nimiä ei julkaista tässä opinnäytetyössä.

Otimme professori Fisheriin yhteyttä myös suomennoksen tekemisen yhteydessä, jotta saimme varmuuden sille, mitä yhdellä REIS version 3.0 käsikirjassa olevalla lauseella tarkoitetaan. Ennen suomennoksen viimeistelyä lähetimme professori Fisherille jälleen sähköpostin, jossa ehdotimme tiettyjä kulttuurisia muutoksia suomennokseen toteutettavaksi ja perustelimme muutosehdotukset. Saimme luvan toteuttaa ehdotetut muutokset. Professori Fisher on ollut erittäin avulias koko prosessin ajan ja osoittanut kiinnostusta tekemäämme työtä kohtaan. Hän on pitänyt meidät ajan tasalla uuden REIS version 4.0 kehittämisestä ja arvioidusta julkaisuaikataulusta koko prosessin ajan.

6.2 Aineiston keruun tarkastelua

Kuten olemme jo aikaisemmin todenneet, niin opinnäytetyön puitteissa ei yleensä saada toteutettua tarpeeksi laadukasta suomennosta, vaan sen julkaisukelpoiseksi saattamiseen tarvitaan monen alan ammattilaisia. Opinnäytetyöt eivät myöskään ole juuri koskaan tieteellisesti merkittäviä. Opinnäytetyö on tekijänsä harjoitustyö, jonka tarkoituksena on osoittaa oppimista ja oppineisuutta omalta alaltaan. Tässä mielessä opinnäytetyön otoskokoa ei tule pitää työn kannalta merkittävänä tekijänä. On kuitenkin selvää, että haastattelemalla 30 henkilöä ja nauhoittamalla haastattelut, saadaan tieteellisesti merkittävimpiä tuloksia kuin haastattelemalla viittä henkilöä ja tekemällä haastatteluista muistiinpanot. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 85.)

Mietimme paljon otoskokoon liittyviä kysymyksiä, koska tiedostimme sen olevan suomennoksen laadun kannalta merkittävä asia. Opinnäytetyöhön varattujen resurssien takia olimme kuitenkin tyytyväisiä tilanteeseen, jossa toteuttaisimme yhden teemahaastattelun ja keräisimme palautteen kolmelta muulta informantilta sähköisen kyselyn avulla. Neljän henkilön otos olisi opinnäytetyöhön riittävä ja saisimme hyvää kokemusta haastattelusta ja litteroinnista. Olimme myös sopineet ajankohdan esihaastattelulle, jonka tarkoituksena oli harjoitella haastattelemiseen liittyviä taitoja ja selvittää haastattelukysymysten ymmärrettävyyttä. Haastattelun tarkoitus oli tarjota kyselyä yksityiskohtaisempaa tietoa ja mahdollistaa vapaampi keskustelu suomennoksen sisällöstä. On siis selvää, että aineisto kärsi huomattavasti haastattelun jäätyä toteutumatta.

Kyselyn eduksi nousi kuitenkin se, että informanteilla oli mahdollisuus paneutua vastauksiin rauhassa. Koska kysely perustui haastattelun kysymyksiin, halusimme säilyttää kyselyssä haastattelulle tyypillisen interaktiivisen luonteen ja mahdollistaa tarkentavien kysymysten esittämisen sekä meille että informanteille. Tällä pyrittiin ehkäisemään tilanteita, joissa informantti ymmärtäisi kysymyksen eri tavalla kuin olimme tarkoittaneet, ja voisimme vastauksen saatuamme kysyä lisäkysymyksiä suoraan informantilta, mikäli ensimmäinen vastaus jäi epäselväksi. Asetelman perusedellytyksenä oli kuitenkin se, että informantit eivät vastanneet kyselyyn nimettömästi, jotta vastauksiin oli mahdollista palata.

Muokkasimme haastattelun kysymyksiä kyselylle sopivampaan muotoon lisäämällä niihin ohjeistusta vastaamisen osalta. Pyysimme kyselystä palautetta opinnäytetyön ohjaajilta ja opponenteilta, jolla halusimme selvittää kysymysten ymmärrettävyyttä. Palautteen perusteella kyselyä ei ollut tarvetta muuttaa. Kyselystä saadun aineiston ollessa jo valmiiksi kirjallisessa muodossa, informanttien kirjalliset taidot painottuivat haastatteluun verrattuna enemmän. Emme pystyneet havainnoimaan informanttia hänen vastatessaan tai kuulemaan hänen äänensävyään vastauksesta. Näin ollen meidän oli luotettava siihen, että informantti kykeni ilmaisemaan erilaisia sävyjä kirjoituksessaan, mikäli oli niin tarkoittanut. Toteuttamamme kyselystä saamamme kokemuksen perusteella voimme kuitenkin todeta, että interaktiivinen tapa toteuttaa kysely voi joissain tapauksissa olla perusteltu perinteiseen kyselylomakkeeseen verrattuna.

6.3 Suomentamisen jatkokehittäminen

Tämän opinnäytetyön jälkeen REIS:n suomentukset ovat mielestämme valmiita käyttökokeilua varten. Käyttökokeilussa tulee ottaa huomioon tarpeeksi suuri otoskoko, sillä toistaiseksi otoskoot REIS:n suomentuksille toteutetuissa käyttökokeilussa ja suomentosten luettamisessa toimintaterapeuteilla ovat olleet hyvin pieniä. Viimeisimmän tiedon mukaan uusi REIS 4.0 tulee saataville kesän 2014 aikana, jonka jälkeen on mahdollista saada tarkempi kuva siitä, kuinka mittavia muutoksia uuteen versioon on tehty aiempaan versioon 3.0 verrattuna (Fisher 2014b). REIS version 3.0 pisteitysopasta (Rating guide) ei liitetty osaksi suomentosta, sillä se tulee uuden version myötä muuttumaan merkittävästi. Uuden version 4.0 julkaisun jälkeen on pohdittava tarvitseeko pisteitysoppaan suomentaminen ja suomentuksen päivittäminen

vielä yhden opinnäytetyön panoksen vai olisko se parasta luovuttaa tulevaisuudessa mahdollisesti perustettavalle julkaisutyöryhmälle.

Aineiston keruun aikana sattuneen virheen takia informantit saivat pisteityslomakkeen myöhässä. Aikaa pisteityslomakkeen lukemiseen jäi heille vain muutama päivä ja yhdeltä informanteista emme saaneet pisteityslomakkeesta palautetta tämän johdosta lainkaan. Mahdollisesti tulevaisuudessa toteutettavan käyttökokeilun ja suomennoksen päivittämisen aikana on kiinnitettävä erityistä huomiota pisteityslomakkeeseen, sillä tekemämme kehitystyön tulokset ja suomennoksen viimeistely eivät ole välttämättä antaneet pisteityslomakkeesta tarpeeksi tietoa.

Tässä opinnäytetyössä suomennosten ulkoasuun kiinnitettiin jonkin verran huomiota. Ulkoasun tulee olla mahdollisimman samanlainen alkuperäisen version kanssa, noudattaen sen muotoilua kursivointien, otsikoiden, lihavoitien, fontin ja alleviivauksten osalta (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2009.) Emme tarkastaneet suomennoksen kaikkia asetuksia, koska sen julkaisufoorumista ei vielä tässä vaiheessa ole tietoa ja sitä tullaan todennäköisesti vielä päivittämään. Suomennoksen jatkokehittäjien on kuitenkin syytä ottaa esitetyt ulkoasuun liittyvät seikat huomioon ja korjattava ne ennen REIS:n julkaisemista suomen kielellä yhdenmukaisiksi alkuperäisen version kanssa.

Parhaillaan alkuperäiselle REIS:lle käynnissä olevien validointitutkimusten valmistumisen jälkeen kannattaa validointitutkimuksen kannattavuutta pohtia toteutettavaksi myös suomennokselle. Alkuperäiselle arviointivälineelle toteutettu validointi ei automaattisesti päde käänösversioon kulttuuristen eroavaisuuksien ja kääntämisestä koituneiden muutosten vuoksi. REIS:n ei alunperin tarkoitettu käyvän läpi tiukkaa tilastollista analyysiä, vaan se oli tarkoitus toimia konsultointivälineenä ja painottaa toimintaterapeutin omaa harkintaa. Suomessa ei tällä hetkellä voi opiskella toimintaterapiaa yliopistossa ja tutkimusresursseja on vähän. Onkin syytä miettiä, saadaanko REIS:n suomennoksen validoinnilla sellaista lisäarvoa, jonka takia vähäisten tutkimusresurssien käyttäminen siihen olisi perusteltua.

Lehtori Riitta Keponen käy tällä hetkellä keskustelua MOHO Clearinghousen professorien kanssa käännettyjen arviointimenetelmien julkaisemisesta. Koska alkuperäinen REIS on ollut saatavilla ilmaiseksi, on meidän toivomuksemme se, että myös suomennos tulisi vapaasti kaikkien käytettäväksi. Lehtori Keponen on alustavasti

kysynyt meitä tarvittaessa liittymään REIS:n suomenkielisen version julkaisutyöryhmään. Olemme molemmat kiinnostuneita jatkamaan työskentelyä REIS:n parissa ja sitoutuneet alustavasti osallistumaan julkaisutyöryhmään. Myös edellisen opinnäytetyön tekijät Scheepstra ja Häkkinen ovat ilmaisseet kiinnostuksensa julkaisutyöryhmää kohtaan elämän- ja työtilanteen niin salliessa.

Lähteet

Aakala, Marika – Häkkinen, Reetta – Scheepstra, Oona 2012. Suomalaisen tapausesimerkin muodostaminen Residential Environment Impact Survey version 2.0 (REIS) arviointivälineeseen. Opinnäytetyö. Metropolian ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Toimintaterapian koulutusohjelma. Helsinki: Metropolia.

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. painos. Tampere: Vastapaino.

Mackenzien, Lynette – O’Toole, Glyn 2011. Occupational Analysis in Practice. West Sussex: Blackwell Publishing Ltd.

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Fisher, Gail. 2014. Toimintaterapian professori. University of Illinois. Sähköposti. 3.1.2014a.

Fisher, Gail. 2014. Toimintaterapian professori. University of Illinois. Sähköposti. 9.4.2014b.

Fisher, Gail – Kayhan, Elaine 2012. Developing the Residential Environment Impact Survey Instruments Through Faculty-Practitioner Collaboration. Research article. Occupational Therapy in Health Care. 26 (4): 224-239.

Fisher, Gail – Kayhan, Elaine – Arriagata, Patty – Less, Cindy 2013. The Residential Environment Impact Survey (REIS). Version 3.0. Chicago: University of Illinois.

Forsyth, Kirsty – Parkinson, Sue 2008. MOHOST. Inhimillisen toiminnan mallin seurlonta-arviointi. Käsikirja. Helsinki: Psykologien kustannus Oy.

Hautala, Tiina - Hämäläinen, Tuula - Mäkelä, Leila - Rusi-Pyykönen, Mari 2011. Toiminnan voimaa. Toimintaterapia käytännössä. 1. painos. Helsinki: Edita Prima.

Hasselkus, Betty Risteen 2011. The Meaning of Everyday Occupation. Second edition. SLACK Incorporated. USA.

Heikkilä, Asta – Jokinen, Pirjo – Nurmela, Tiina 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. 1. painos. Helsinki: WSOY.

Hirsjärvi, Sirkka - Remes, Pirkko - Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

ICF- luokitus 2009. Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus. World Health Organization. STAKES. Sosiaali- ja tutkimus- ja kehittämiskeskus. Jyväskylä: Gummerus.

Kanelisto, Katja – Juntunen, Kristiina – Salminen, Anna-Liisa 2012. Kansainvälisen arviointimenetelmän siirtäminen suomalaisten toimintaterapeuttien käyttöön. TOImintaterapeutti nro 2. 3-6.

Kattilakoski, Mari - Kilpeläinen, Arja - Peltomäki, Pirja (toim.) 2012. Yhteisöllisyydellä hyvinvointia ja palveluja maaseudulle. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu. Tampere. Verkkodokumentti.

<http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.maaseutupolitiikka.fi%2Ffiles%2F2408%2FMMM_YTR_2012-WEB.pdf&ei=xopmU5vAOsa3yAO92ICYBQ&usg=AFQjCNGZr8xp6hb5NO6dE0XZSny6q2lvww&sig2=xZOSTVlfrlAZm6MqkvunNQ&bvm=bv.65788261,d.bGQ>. Luettu 4.4.2014.

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta 2010. Laatusuosituksset kehitysvammaisten henkilöiden asuntojen rakentamiseen vuosiksi 2010-2017. Verkkodokumentti.

<http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ara.fi%2Fdownload%2Fnoname%2F%257BC5C772DC-6D15-4694-BF1C-80927B0D5BF5%257D%2F94004&ei=341mU8T9FOHeyQOJ1YD4DQ&usg=AFQjCN Eohdbt7lpVm6F5HRUaHYftfiiQQZQ&sig2=hLAYkYEox9vJM_Q3zmsi9g&bvm=bv.65788261,d.bGQ>. Luettu 4.5.2014.

Kielhofner, Gary 2008. Model of Human Occupation. 4th edition. Philadelphia: Lippincott, Williams & Wilkins.

Kielikone Oy 2013. MOT englanti. Verkkosanakirja.

<<http://mot.kielikone.fi/mot/metropolia/netmot.exe?motportal=80>>. Luettu 27.2.2014.

Law, Mary – Baum, Carolyn – Dunn, Winnie 2001: Measuring Occupational Performance. Thorofare, USA: Slack Incorporated. 1-2.

Linde, Tea – Pellinen, Tiina 2010. Talo elää tavallaan. Opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Toimintaterapian koulutusohjelma. Helsinki: Metropolia.

Mattila, Veera – Vepsäläinen, Katja 2009. The Residential Environment Impact Survey (REIS version 2.0). Arviointilomakkeiston ensimmäinen suomennos ja kehittäminen. Opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Toimintaterapian koulutusohjelma. Helsinki: Metropolia.

Murto, Kari. 2013. Terapeuttinen yhteisö. Jyväskylä: YhteisöAkatemia.

Nevalainen, Marja 2007. Hyvä implementointi. Kulttuurista toiseen siirrettävän menetelmän käyttöönottoprosessi. Pro-gradu -tutkielma. Terveystieteiden laitos. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto. Verkkojulkaisu.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12547/URN_NBN_fi_jyu-200788.pdf?sequence=1> Luettu 8.1.2014.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2008. Kehitysvammaisten yksilöllinen asuminen. Pitkäaikaisesta laitosasumisesta kohti yksilöllisempiä asumisratkaisuja. Toim. Niemelä, Markku – Brand, Krista. Helsinki: Yliopistopaino.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Laitoksista yksilölliseen asumiseen. Valtakunnallinen suunnitelma palvelujen kehittämiseksi lähiyhteisöön. Muistio. Verkkodokumentti.
<http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLFE-24202.pdf>. Luettu 25.4.2014 12.

Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry n.d. b. Yhdistää, kehittää ja toimii. Materiaalipankki. Verkkodokumentti. <<http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/materiaalipankki.html>>. Luettu 7.4.2014.

Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry n.d. 2014. Markkinointimateriaali. Terapeutin ammattieettiset ohjeet. Helsinki. Verkkojulkaisu.
<<http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/materiaalipankki/markkinointimateriaali.html>>. Luettu 3.2.2014.

Suomen Toimintaterapeuttiliitto. Kansainvälisen arviointimenetelmän siirtäminen Suomeen. TOIwiki. Helsinki. Verkkodokumentti.
<http://toiwiki.purot.net/kansainvalisten_arviointimenetelmien_siirtaminen_suomeen>. Luettu 7.4.2014.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. Laillisesti pätevien käännösten laatimisohteet. 10/2009. Verkkodokumentti.
<<http://www.sktl.fi/@Bin/55747/Laillisesti+p%C3%A4tevien+k%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6sten+laatimisohteet.pdf>>. Luettu 29.4.2014.

Tuomi, Jouni - Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vaaranmaa, Ari 2010. Asumispalveluyksikön perustaminen asukaslähtöisemmin. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Geronomin ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Verkkodokumentti.
<http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fpublications.theseus.fi%2Fbitstream%2Fhandle%2F10024%2F11383%2FVaaranmaa_Ari.pdf%3Fsequence%3D1&ei=kY9mU4WBE-qj-QO3xoC4Aw&usq=AFQjCNGGu_2qOvWjFeF4pS4YZ_KhBo8H_w&sig2=kDpl7Z_8fdT6Dhi_pHkmdg&bvm=bv.65788261,d.bGQ>. Luettu 3.3.2014.

Vantaa n.d. Palvelutalot. Vantaan kaupunki. Verkkodokumentti.
<http://www.vantaa.fi/fi/sosiaali- ja_terveyspalvelut/ikaihmisten_palvelut/palvelutalot>.
Luettu 20.4.2014.

Vantaan kaupunki 2011. Vanhusten palvelutalo. Verkkodokumentti.
<http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawww_structure/72393_vanhusten_palvelutalot_2011_net.pdf>. Luettu 20.4.2014.

Wild, Diane – Grove, Alyson – Martin, Mona – Eremenco, Sonya – McElroy, Sandra – Varjee-Lorenz, Aneesa – Erikson, Pennifer 2005. Principles of Good Practice for the Translation and Cultural Adaptation Process for Patient-Reported Outcomes (PRO) Measures: Report of the ISPOR Task Force for Translation and Cultural Adaptation. Research article. Value in Health, Volume 8, Issue 2. 94-104.

Inhimillisen toiminnan mallin käsitteiden vertailutaulukko

Model Of Human Occupation, MOHO (Kielhofner 2008)	MOHOST - Inhimillisen toiminnan mallin seulonta-arviointi (Forsyth – Parkinson 2008)	TOIMINNAN VOIMAA (Hautala ym. 2011)
Person	Henkilö	Ihminen
Volitional	Tahto	Tahto
Values	Arvot	Arvot
Personal conviction	Käsitys siitä mitä pitää tärkeänä	Henkilökohtainen vakaumus
Sense of obligation	Käsitys minkä kokee velvollisuudekseen	Velvollisuudentunne
Personal causation	Henkilökohtainen vaikuttaminen	Henkilökohtainen vaikuttaminen
Sense of personal capacity	Tiedot omista kyvyistä, käsitys omasta kyvykkyydestä	Tiedot omista kyvyistä
Self-efficacy	Tunne toiminnan tehokkuudesta	Tunne toiminnan tehokkuudesta
Self control	Tunne kyvystä hallita omaa suoriutumista	-
Impact of efforts	Tunne kyvystä saavuttaa toivomiaan tuloksia	-
Interest	Mielenkiinnon kohteet	Mielenkiinnon kohteet
Enjoyment	Taipumus nauttia tietyn tyyppisestä tekemisestä (nautinto)	Taipumus nauttia tietyn tyyppisestä tekemisestä (nautinto)
Interest pattern	Mieltymykset	Mieltymykset
Habituation	Tottumus	Tottumus
Habits	Tavat	Tavat

Temporal, physical, social habitat	-	Ajallinen, Fyysinen ja Sosiaalinen ympäristö
Habits of occupational performance	Toiminnan tavat	Toiminnan tavat
Routine	Rutiinit	Rutiinit
Style	Tyyli toiminnan tekemisessä	Toiminnan tyyli
Internalized roles	Henkilön sisäistetyt roolit	Sisäistetyt roolit
Performance capacity	Suorituskyky	Suoristyskyky
Lived body	-	Eletty keho
Objective components	-	-
Subjective experience		Subjektiivinen kokemus suorituskyvystä
Environment	Ympäristö	Ympäristö
Economic conditions	-	Taloudelliset olosuhteet
Political conditions	-	Poliittiset olosuhteet
Culture	Kulttuuri	Kulttuuri
Objects	Esineet	Esineet
Spaces	Tilat	Tilat
Occupational forms or tasks	Toiminnan muodot	Toiminnan muodot ja tehtävät
Social groups	Sosiaaliset ryhmät	Sosiaaliset ryhmät
Opportunities and resources	Mahdollisuudet ja resurssit	Mahdollisuudet ja resurssit
Demands and constraints	Rajoittaa ja esittää vaatimuksia	Estää tai vaikeuttaa
Environmental impact	-	Ympäristön vaikutus
Occupational setting	Toimintaympäristö	Toimintaympäristö

Doing	Tekeminen	Tekeminen
Occupational participation	Toiminnallinen osallistuminen	Toiminnallinen osallistuminen
Occupational performance	Toiminnallinen suoriutuminen	Toiminnallinen suoriutuminen, toiminnallisuus
Occupational skill	Toiminnalliset taidot	Toiminnalliset taidot
Skills	Taidot	Taidot
Motor skills	Motoriset taidot	Motoriset taidot
Process skills	Prosessuaaliset taidot	Prosessuaaliset taidot
Communication and interaction skills	Viestintä- ja vuorovaikutustaidot	Viestintä- ja vuorovaikutustaidot
Occupational identity, competence, adaptation	Toiminnallinen identiteetti, pätevyys, mukautuminen	Toiminnallinen identiteetti, pätevyys, mukautuminen
Engaging occupation	Toimintaan sitoutuminen	-
Actions	Teko	Tehtäviä ja tekoja

Sopimukset Model of Human Occupation Clearinghouse kanssa

Department of Occupational Therapy (MC 811)
 University of Illinois at Chicago
 1919 West Taylor St
 Chicago, IL 60612
 312- 413- 7469
 fax- 312- 413- 0256

Permission to Translate for Research

I am requesting permission to translate the assessment listed below for personal research purposes only. The limits of this permission include:

- I may only use this translation in my personal research
- I will provide a plan of my use of this assessment
- I will not share this translation with other clinicians
- I am not given copyrights for this assessment
- I will not be listed as the official translation on the MOHO Clearinghouse Website
- Refer to all other stipulations as discussed by the "Policy Governing Translation Agreements" document.

Contact Information:

Assessment (with Version): THE RESIDENTIAL ENVIRONMENT IMPACT SURVEY
REIS version 3.0 (2013)
 Address: [REDACTED]
 Phone number: +358 [REDACTED]
 Email: [REDACTED]

Anna Kiviniemi
 Signature Anna Kiviniemi

10.2.2014
 Date

[Signature]
 MOHO Clearinghouse Signature

February 10, 2014
 Date

Model of Human Occupation CLEARINGHOUSE

Department of Occupational Therapy (MC 811)
University of Illinois at Chicago
1919 West Taylor St
Chicago, IL 60612
312-413-7469
fax-312-413-0256

Permission to Translate for Research

I am requesting permission to translate the assessment listed below for personal research purposes only. The limits of this permission include:

- I may only use this translation in my personal research
- I will provide a plan of my use of this assessment
- I will not share this translation with other clinicians
- I am not given copyrights for this assessment
- I will not be listed as the official translation on the MOHO Clearinghouse Website
- Refer to all other stipulations as discussed by the "Policy Governing Translation Agreements" document.

Contact Information:

REIS 3.0 version . 2013

Assessment (with Version): The Residential Environment Impact Surveys

Address: [REDACTED]

Phone number: 4358 [REDACTED]

Email: [REDACTED]

[Signature]
Signature: [Signature]

10.2.2014
Date

MOHO Clearinghouse Signature

February 10, 2014
Date

Informanttien sitoumus suomennosten levittämättä jättämisestä

Sitoudun olemaan levittämättä Anna Kiviniemen ja Jenni Kaurasen tekemää koekäännöstä REIS -arviointivälineestä. En jaa suomennosta sellaisten henkilöiden kanssa, jotka eivät osallistu opinnäytetyön tutkimusosuuteen.

Minulla on lupa käyttää arviointivälineen suomennosta opinnäytetyön tutkimusosuuden aikana 3.3.2014-21.3.2014 sovitulla tavalla, joka sisältää mahdollisen käyttökokeilun ja / tai suomennokseen tutustumisen. Mikäli toteutan käyttökokeilun arviointivälineelle, ymmärrän suomennoksen olevan raakasuumennos, eli sen validiteettia ja realibiteettiä ei ole tutkittu. Jos toteutan käyttökokeilun, käytän toimintaterapeutin ammatillista harkintaa soveltaessani suomennosta käytännön työssä. Sitoudun olemaan käyttämättä saamaani REIS -koekäännöstä opinnäytetyön tutkimusosuuden ulkopuolella tai sen jälkeen.

Sähköinen kysely REIS -arviointivälineen suomennoksesta

Tässä kyselyssä tulemme esittämään kysymyksiä, jotka ovat teemoiteltu seuraavasti: **Kulttuuri, Rakenne ja Kieli sekä Käytettävyys. Muuta** osion lopussa voit vapaasti kertoa ja kuvailla ajatuksiasi ja ideoitasi suomennoksesta. Mikäli suomennoksesta ja / tai arviointivälineestä nousi muutos- ja kehittämisideoita meille tai tulevalle julkaisutyöryhmälle, otamme ne mielellämme vastaan.

Aluksi voisimme sopia muutamasta käytännön asiasta.

Kyselyn vastaus säilytetään opinnäyteprosessin ajan ja se tullaan hävittämään, kun opinnäytetyömme on hyväksytty. Aineisto voisi olla kuitenkin mahdollista luovuttaa tulevaisuudessa perustettavalle REIS:n julkaisutyöryhmälle.

Sopiiko teille, että vastauksenne säilytetään ja voidaan luovuttaa tulevaisuudessa julkaisutyöryhmälle? (merkitse X:llä kyllä tai Ei)

Kyllä _____

Ei _____

Saako julkaisutyöryhmä olla teihin yhteydessä arviointivälineen kehittämiseen liittyvissä asioissa? Merkitse tähän ne yhteystiedot, jotka voidaan luovuttaa julkaisutyöryhmän käyttöön.

Miten haluatte oman nimenne ja toimipaikkanne näkyvän tulevassa opinnäytetyön raportissa?

Toivomme, että kysymyksiin vastataan laajasti ja niissä tuodaan esiin kaikki aiheen kannalta olennainen tieto. Konkreettiset esimerkit ovat hyviä havainnollistamaan vastauksia. Vastauksille ei ole erikseen varattu tilaa, vaan voit kirjoittaa vastauksen vapaasti kysymyksen jälkeen.

Mikäli teille tulee vastatessanne kysymyksiä tai tarvitsette tarkennusta esitettyihin kysymyksiin, voitte esittää niitä Anna Kiviniemelle tai Jenni Kauraselle sähköpostitse tai puhelimitse.

Yhteystiedot:

Etunimi.sukunimi@sähköposti.fi (040 1234567)

Etunimi.sukunimi@sähköposti.fi (050 1234567)

Koska haluamme säilyttää kyselyssä haastattelulle tyypillisen interaktiivisen luonteen, saatamme vastauksen saamisen jälkeen pyytää joihinkin kohtiin lisätarkennuksia. Tässä tapauksessa palaamme asiaan sähköpostitse.

Vastaamisen jälkeen tallenna dokumentti ja lähetä se sähköpostin liitteenä edellä mainittuihin sähköpostiosoitteisiin. Vastausaikaa on maanantaihin 24.3. saakka.

Kulttuuri

Kulttuurilla tarkoitamme sekä abstrakteja asioita (esim. tavat, normit, arvot, perinteet, työkulttuuri, vapaa-ajan kulttuuri, elämäntyyli, kieli) **että konkreettisia asioita** (esim. rakennettu ympäristö, työpaikat, työkalut / välineet, ruoka, teknologia, taide, seremonialliset ja uskonnolliset paikat ja esineet).

Onko arviointiväline mielestänne suomalaiseseen kulttuuriin sopiva? Miksi?

Esiintyykö arviointivälineen sisällössä sellaisia asioita, jotka eivät ole sovellettavissa suomalaiseseen kulttuuriin? Jos esiintyy, mitä ne ovat?

Onko teillä muita ajatuksia tai huomioita kulttuuriin liittyen, jotka haluaisitte tuoda esille?

Rakenne ja kieli

Miten kommentoisitte arviointivälineessä käytettyä kieltä (esim. ymmärrettävyys, helppolukuisuus, oikeakielisyys)?

Haluaisitteko muuttaa jotain/joitain kieleen liittyviä asioita? Miten?

Onko arviointivälineessä käytetty kieli ammatillista ja toimintaterapian käsitteistön mukaista? Jos ei, niin miltä osin?

Onko teillä muita huomioita liittyen kieleen tai rakenteeseen, jotka haluaisitte tuoda esille?

Käytettävyys

Miten arviointiväline sopii mielestänne suomalaisen toimintaterapeutin käyttöön? Miksi?

Sopisiko arviointiväline käytettäväksi teidän työpaikassanne? Miksi?

Miten kommentoisitte arviointivälineen teknistä toteutusta (esim. kirjauksille varattu tila, ulkoasun selkeys)?

Haluaisitteko muuttaa jotain tekniseen toteutukseen liittyviä asioita? Miten?

Muuta

Aiemmissa suomennoksissa sana "Residential home" on käännetty sanaksi "koti". Tässä versiossa käytämme sanaa "asuinympäristö" ja asukkaiden haastattelun kohdalla sanaa "täällä". Mitä mieltä olet tästä valinnasta?

Millä sanoilla olet kuullut asukkaiden nimittävän yhteisöllisen asumisen ympäristöä, jossa he asuvat? Onko jokin nimityksistä ollut yleisin?

Miltä tähän kyselyyn vastaaminen sinusta tuntui? Vastaa tähän lyhyesti.

Nousiko mieleenne vielä jotain muita kehittämisideoita tai palautetta, mitä voisitte meille antaa?

Kiitos vastauksistanne. Kysely on nyt päättynyt.

Pvm: _____ Arvioija: _____ Yksikön nimi: _____

THE RESIDENTIAL ENVIRONMENT IMPACT SURVEY (REIS, version 3.0)

Lomakkeiston päivitetty suomennos

Sisällysluettelo arviointilomakkeistoon

I. Läpikäynnin havainnointilomake	2
II a. Toiminnon/tehtävän havainnointilomake	7
II b. Toiminnon/tehtävän havainnointilomake	9
II c. Toiminnon/tehtävän havainnointilomake	11
III. Asukkaiden narratiivinen ryhmähaastattelu	13
IV. Esimiehen/Työntekijöiden haastattelu	23
YHTEENVETOLOMAKE:	32
SUOSITUSLOMAKE	33

DO NOT COPY

I. Läpikäynnin havainnointilomake

Fyysisten tilojen turvallisuus ja esteettömyys:

- Asuinympäristön sisä- ja ulkotilat ovat esteettömät ja turvalliset (universal design): portaat ovat tukevat eivätkä liian jyrkät; käytössä on tarvittavat rampit ja luiskat, jotka ovat sopivat leveydeltään ja kaltevuudeltaan; suojakaiteet ovat oikean korkuisia, kiinnitetty tukevasti ja ne on asennettu molemmille puolille; kulkureittejä ei ole tukittu.
- Ovien leveys, ovinappien tai -kahvojen helppokäyttöisyys ja avattavuus, valokatkaisijat käden ulottuvilla
- Lattiamateriaali mahdollistaa turvallisen liikkumisen, ei puuttuvia laattoja, lattian korkeustason muutokset huoneesta toiseen, ei korotettu kynnyksiä tai askelma)
- Kylpyhuoneen esteettömyys: wc-istuimet ja suihkutuolit ovat wc-istuimen ja suihkutuolin läheisyydessä, pesuallas
- Turvallisuus kaatumisten ja tippumisten välttämiseksi: lattiamatot, selkeät uloskäynnit, mahdollisten lisälämmittimien turvallinen käyttö
- Kuinka hyvin huonekalut ja sisustus soveltuvat asukkaiden liikkumiskykyyn? (tuolit/sohvat: kuinka helppo istua ja nojata)
- Huonekalujen koko ja sijoitus suhteessa tilan kokoon, ei liian ahdasta tai sotkuista
- Sopiva/riittävä valaistus
- (Jos sovellettavissa) Hissi on toimintakuntoinen ja esteetön, riittävä valaistus, valintanappulat käden ulottuvilla

DO NOT COPY

Luonnonmukainen ympäristö

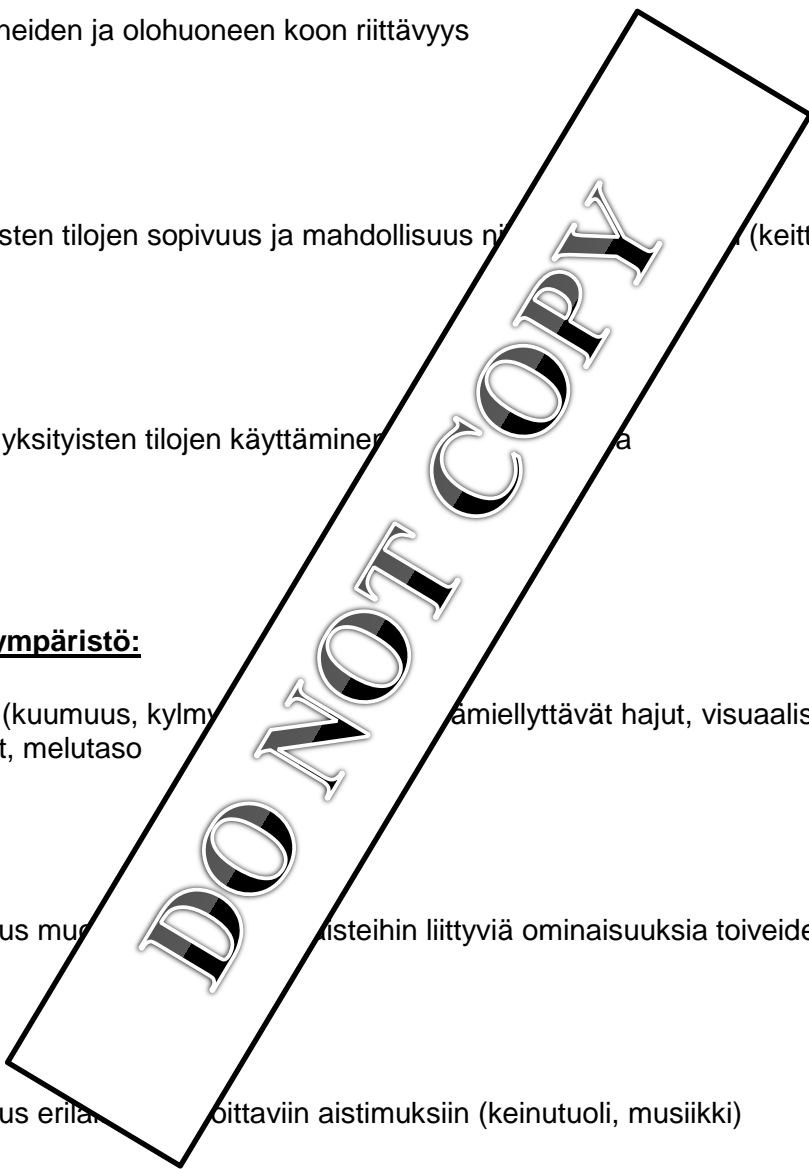
- Asuinympäristön ulkopuolisen alueen kunto ja esteettömyys (maa, polut, askelmat, luonnonvalo, luontoyhteys: kasvit, puut, linnut ja aurinko)

Tilojen sopivuus:

- Makuuhuoneiden ja olohuoneen koon riittävyys
- Toiminnallisten tilojen sopivuus ja mahdollisuus niille (keittiö, kuntoilu, pyykit)
- Yleisten ja yksityisten tilojen käyttäminen

Aisteja koskeva ympäristö:

- Lämpötilat (kuumuus, kylmyys), äänitaso, epämiellyttävät hajut, visuaaliset tai auditiiviset häiriötekijät, melutaso
- Mahdollisuus muokata tiloihin liittyviä ominaisuuksia toiveiden mukaan
- Mahdollisuus erillään toimiviin aistimuksiin (keinutuoli, musiikki)
- Mahdollisuus tarvittaessa hiljaisen / rauhallisen tilan käyttämiseen

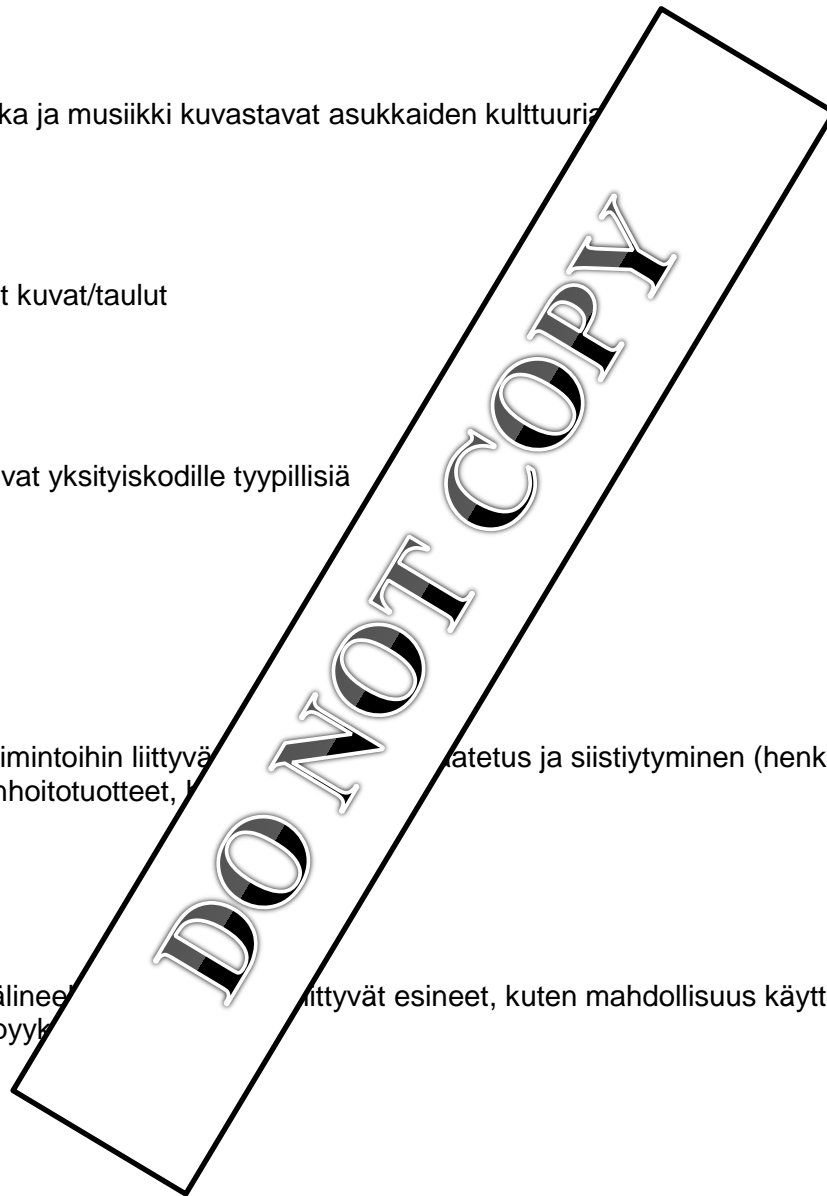

Kodinomaisuus:

- Sisustus kuvastaa asukkaiden mielenkiinnon kohteita
- Sisustus, ruoka ja musiikki kuvastavat asukkaiden kulttuurin
- Seinillä olevat kuvat/taulut
- Huonekalut ovat yksityiskodille tyypillisiä

Esineet ja välineet:

- Päivittäisiin toimintoihin liittyvä välineistö, kuten henkilökohtainen kauneusvälineistö ja siistiytyminen (henkilökohtaiset meikit, hiustenhoitotuotteet, hiusvälineet)
- Päivittäisiin välineistöön liittyvät esineet, kuten mahdollisuus käyttää keittiön tarvikkeita ja pyykkiä
- Niihin toimintoihin liittyvät esineet, joita asukkaat haluaisivat tehdä, kuten kirjat, elokuvat, kuntoiluvälineet, tietokone, käsityötarvikkeet
- Mahdollisuus käyttää tarvittavia apuvälineitä

Kognitiivinen ja visuaalinen tuki:

- Kognitiivinen tuki sisältää kuvat, muistin apuvälineet, näkyvän päiväohjelman, tarkastuslistat, jne.
- Opasteet ovat sopivia, näkyviä, sijoitettu asianmukaisesti ja ymmärrettäviä.

Aikataulut/rutiinit:

- Päivä-/viikko-ohjelma nähtävillä
- Merkkejä siitä, että asukkailla on sopiva tietoisuus ja taito käyttää astualueita/kotitöitä ja niistä on kerrottu asukkaille ymmärrettävästi ku
- Rutiinien vaikutus elämään/ toimimiseen (osoituksena asukkaiden tietoisuus rutiinista, kuinka on ja kuinka hyvin sitä noudatetaan).

Vuorovaikutus ja suhteet (mikäli läpikäynnin aikana tämän havainnointiin ilmenee mahdollisuus):

- Henkilökunnan ja suhteen luonne asukkaiden kanssa (äidillinen/isällinen, neutraali, k...ostava, positiivinen, ystävällinen, varautunut)
- Käyttäytyminen, asenteet tai ilmaistut tunteet asukkaita kohtaan
- Tapa, jolla ongelma-/ristiriitatilanteet ratkaistaan.

- Asukkaiden itseilmaisun ja sitoutumisen tukeminen.
- Asukkaiden päätöksenteon tukeminen.
- Itsenäisyyden ja voimaantumisen tukeminen.

Vuorovaikutus ja suhteet asumisympäristön muissa tiloissa (muut asukkaat ja vieraat) (mikäli läpikäynnin aikana tämän havainnointikierroksen aikana on ollut mahdollisuus):

- Vuorovaikutuksen ja suhteen luonne asuinalueen keskuudessa (ystävällinen, yhteistyö, tukeva, varautunut, vihainen)
- Käyttäytymisen, asenteiden tulkinta ja toimiminen toisia kohtaan
- Tapa, jolla ongelmat ratkaistaan.

Voimaantuminen

- Millä tavalla ympäristö herättää mielenkiinnon kohteiden, sosiaalisten suhteiden, henkilökohtaisten mielenkiinnon, päätöksenteon ja henkilökohtaisten arvojen tarkastelua.

DO NOT COPY

II a. Toiminnon/tehtävän havainnointilomake

Suosituksena on kolmen toiminnan havainnointi. Tähän tulisi sisältyä yksi ruokailu, yksi siirtymistilanne (aamu- tai iltatoimet), ja yksi ryhmätoiminta, joko yhteisökokous tai vapaa-ajan/virkistystoiminta.

Havainnoitava toiminto:

Paikalla olevat asukkaat ja työntekijät:

Asukkaiden motivaatio toiminnon/tehtävään:

- Mielihyvä, osallistumisen määrä, aktiivisuus toimintaan, aloitteellisuus, ylpeys omasta suoriutumisesta

Henkilökunnan motivaatio toiminnon/tehtävän aikana:

- osallistumisen määrä, aktiivisuus, osallistuminen

DO NOT COPY

Vuorovaikutuksen luonne (positiivinen, rohkaiseva, tukea antava, kannustava tai negatiivinen, ristiriitainen, kriittinen, apaattinen)

- Asukas - asukas

- Asukas - työntekijä

Työntekijöiden ja ympäristön tarjoama tuki:

- Minkä tyyppistä tukea on tarjolla (fyysiset viihdyttimet, sanalliset vihjeet tai ohjeet, motivaation tukeminen, fyysisen tilan muutos)?

- Milloin tukea tarjotaan?

- Onko tuen määrä ja laatu riittävä ja mukainen?

- Saavatko asukkaat tukea ja mukaisesti?

Lisäkommentit/

DO NOT COPY

II b. Toiminnon/tehtävän havainnointilomake

Suosituksena on kolmen toiminnan havainnointi. Tähän tulisi sisältyä yksi ruokailu, yksi siirtymistilanne (aamu- tai iltatoimet), ja yksi ryhmätoiminta, joko yhteisökokous tai vapaa-ajan/virkistystoiminta.

Havainnoitava toiminto:

Paikalla olevat asukkaat ja työntekijät:

Asukkaiden motivaatio toiminnon/tehtävän

- Mielihyvä, osallistumisen määrä, tunteita, aloitteellisuus, ylpeys omasta suoriutumisesta

Henkilökunnan motivaatio toiminnon/tehtävän aikana

- osallistumisen määrä, tunteita, tunteita

DO NOT COPY

Vuorovaikutuksen luonne (positiivinen, rohkaiseva, tukea antava, kannustava tai negatiivinen, ristiriitainen, kriittinen, apaattinen)

- Asukas - asukas

- Asukas - työntekijä

Työntekijöiden ja ympäristön tarjoama tuki:

- Minkä tyyppistä tukea on tarjolla (fyysiset vihjeet, motivaation tukeminen, fyysisen tilan muokkaaminen, emotionaaliset vihjeet tai ohjeet, sosiaalinen tuki)?
- Milloin tukea tarjotaan?
- Onko tuen määrä ja laatu asukkaan tarpeiden mukainen?
- Saavatko asukkaat tukea asukkaan tarpeiden mukaisesti?

Lisäkommentit/huomioita:

II c. Toiminnon/tehtävän havainnointilomake

Suosituksena on kolmen toiminnan havainnointi. Tähän tulisi sisältyä yksi ruokailu, yksi siirtymistilanne (aamu- tai iltatoimet), ja yksi ryhmätoiminta, joko yhteisökokous tai vapaa-ajan/virkistystoiminta.

Havainnoitava toiminto:

Paikalla olevat asukkaat ja työntekijät:

Asukkaiden motivaatio toiminnon/tehtävän aika

- Mielihyvä, osallistumisen määrä, sitoutuminen, aloitteellisuus, ylpeys omasta suoriutumisesta

Henkilökunnan motivaatio toiminnon/tehtävän aikana

- osallistumisen määrä, sitoutuminen

DO NOT COPY

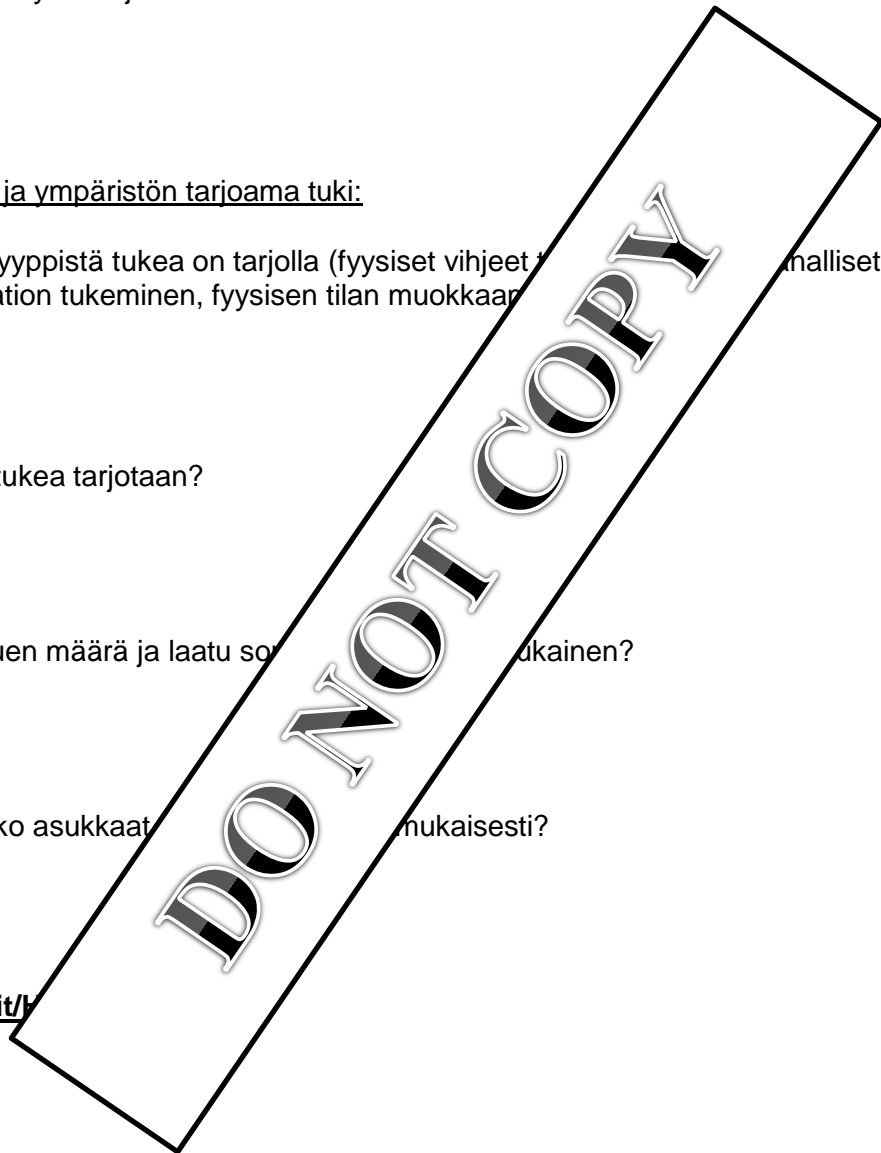
Vuorovaikutuksen luonne (positiivinen, rohkaiseva, tukea antava, kannustava tai negatiivinen, ristiriitainen, kriittinen, apaattinen)

- Asukas - asukas

- Asukas - työntekijä

Työntekijöiden ja ympäristön tarjoama tuki:

- Minkä tyyppistä tukea on tarjolla (fyysiset vihjeet tuki, emotionaaliset vihjeet tai ohjeet, motivaation tukeminen, fyysisen tilan muokkaaminen)

- Milloin tukea tarjotaan?

- Onko tuen määrä ja laatu soveltuksellinen ja yksilöllinen?

- Saavatko asukkaat tukea yksilöllisesti?

Lisäkommentit/

III. Asukkaiden narratiivinen ryhmähaastattelu

Aloita yleistasoilla kysymyksillä (Osio 1). Käytä tarkentavia kysymyksiä (osio 2) saadaksesi lisätietoa ensimmäisestä osiosta nousseista huolenaiheista ja asumisympäristön vaikutuksista asukkaisiin. Käytä tarvittaessa täydentäviä kysymyksiä (osio 2) syventääksesi tarkentavia kysymyksiä. Jos tarvitset yksityiskohtaisempaa tietoa, tai pidät enemmän tarkistuslistoista kuin narratiivisesta haastattelua, käytä yksityiskohtaista tarkistuslistaa, jonka löydät lomakkeistosta henkilökunnan haastattelun jälkeen. Liitteessä A on kuvia joistain asioista/esineistä ja sitä voidaan käyttää tarvittaessa. Käytä REIS -arvioinnin kolmea muuta osa-aluetta (läpikäynti, toimintojen havainnointi, henkilökunnan haastattelu) täydentääksesi pisteitystä.

Yleistasoiset kysymykset

1. Tykkäätkö asua täällä?

2. Mistä asioista pidät täällä asumisessa?

3. Mistä asioista et pidä täällä asumisessa?

4. Mitä muutoksia täällä pitäisi mielestäsi tehdä, jotta tämä olisi parempi paikka asua?

DO NOT COPY

Tarkentavat kysymykset

3A. TILAT

1) Fyysisten tilojen turvallisuus ja esteettömyys

A) Onko sinun mahdollista liikkua asuinympäristössäsi/täällä turvallisesti ja voitko käyttää kaikkia niitä huoneita, joita haluaisit käyttää?

Täydentävät kysymykset

- Pystytkö käyttämään sisätilojen rappusia turvallisesti? Onko siellä tukikaidetta? Onko siellä tarpeeksi valoa?
- Pystytkö käyttämään ulkotilojen rappusia turvallisesti? Onko siellä tukikaidetta? Onko siellä tarpeeksi valoa?
- Oletko koskaan kaatunut? Jos olet, missä? Miksi kaaduit?
- Onko sellaisia huoneita, jotka ovat turvallisesti käytettävissä?

B) Voitko käyttää keuhkua/saunaa turvallisesti?

Täydentävät kysymykset

- Jos sinulla on hankaluuksia päästä wc-istuimelle tai siitä pois, mikä siinä on hankalaa? Onko siinä tukikaiteita? Onko wc-istuin liian matalalla?
- Jos sinulla on hankaluuksia päästä suihkuun tai saunaan ja sieltä pois, niin mikä siinä on hankalaa? Onko suihkuun tai saunaan meno tai sieltä poistuminen hankalaa? Onko siellä tukikahvoja tai suihkutuolia?

C) Tuntuuko sinusta turvalliselta asua täällä ja tällä asuinalueella/yhteisössä?

Täydentävät kysymykset

- Jos et tunne oloasi turvalliseksi, niin milloin ja missä tunnet olosi turvattomaksi?
- Jos et tunne oloasi turvalliseksi, niin millä tavalla tunnet olosi turvattomaksi?

2. Tilojen sopivuus

- A) Vastaavatko asuinympäristössä/täällä olevat huoneet ja tilat tarpeitasi? Jos eivät, niin mitä muutoksia täällä tulisi tehdä?

Täydentävät kysymykset

- Jos haluat olla yksin, niin onko sinulla tilaa johon voit mennä?
- Jos haluat olla toisten ihmisten seurassa, onko sinulla sellaista paikkaa johon voit mennä?
- Pystytkö käyttämään huoneita ja tiloja haluamallasi tavalla? (anna esimerkkejä, kuten keittiö, olohuone, virkistystilat, säilytystilat jne. tavaraille)

3. Ympäristön aisteja koskevat kysymykset

- A) Tuntuuko sinulle, että sinun olisi vaikea tunkea oloasi mukavaksi täällä, koska on _____ (anna esimerkkejä, kuten liian meluisaa, liian kuuma tai kylmä, liian pimeää tai valoisaa, liian sekaisaa jne.)

Täydentävä kysymys

- Saatkko halutessasi säätää lämpötilaa, valaistusta ja melun voimakkuutta?

6. Luonnonmukainen ympäristö

A) Käytätkö pihaa/ulkoilualuetta? Jos et, niin miksi?

Täydentävät kysymykset

- Pidätkö tämän talon ulkotiloista/piha-alueesta?
- Tunnetko olosi mukavaksi piha-alueella?

3B. ESINEET / VÄLINEET

1. ITSESTÄ HUOLEHTIMISEN TOIMINNOT (ADL)/ VÄLINEET (ADL)/ VAPAA-AJAN ESINEET

A) Onko sinulla tarvittavat välineet, jotta voit hoitaa itsesi ja nauttia olostasi täällä, esimerkiksi _____? (anna muutama esimerkki, kuten ADL välineistä, kuten meikit, hiustenhoitotuotteet, keittiövälineet, tietokone, kirjasto, harrastusvälineistä kuten pelit, kirjat ja lehdet, käsityötarvikkeet, kuntoiluvälineet)

Täydentävät kysymykset

- Onko huoneessasi henkilökohtaiset välineet, kuten _____? (anna muutama esimerkki, kuten meikit, radio tai musiikkisoitin)
- Onko täällä tai lähelläsi asioita/esineitä joita sinulla ei ole, mutta haluaisit saada jos mahdollista?

2. APUVÄLINEET

A) Käytätkö mitään erityisiä välineitä, kuten _____? (anna esimerkkejä, kuten pukeutumiskeppi, sukanvetolaite, syömisen apuvälineet, kuten lautasen reunus, erityiskahvalliset aterimet, tarttumapihdit ja liikkumisen apuvälineet, kuten rollaattori, pyörätuoli tai kävelykeppi)

Täydentävät kysymykset

- Jos käytät, niin vastaako se tarpeitasi?
- Jos käytät, niin tiedätkö kuinka sitä käytetään?
- Tarvitsetko vielä jotain sellaista apuvälinettä, jota sinulla ei ole?

3C. TEHTÄVÄT / TOIMINNOT / TOIMINNALLINEN OSALLISTUMINEN

1. TOIMINNOT

- A) **Onko sinun mahdollista tehdä niitä toimintoja, jotka sinulle tärkeimpiä, kuten itsestä huolehtiminen, vapaa-ajan puuhailu, yhteisöön osallistuminen?**
(anna tarvittaessa esimerkkejä)

Itsestä huolehtimisen toiminnot (ADL) (huolehtiminen, peseytyminen, hampaiden harjaaminen, hiusten laittaminen)

Välinetoiminnot (IADL) (ruuanlaitto, puhelin ja tietokoneen käyttäminen, lemmikkieläimestä huolehtiminen)

Vapaa-aika/virkistystoiminta (harrastukset, lukeminen, valokuvaaminen, television tai elokuvien katselu, ystävien vierailu)

Tuotteliaisuus (kotityöt, pihatyöt, hoidossa tai työssä käyminen, vapaaehtoistyö)

Yhteisölliset toiminnot (kierret, julkisten kulkuvälineiden käyttäminen, ostoksilla tai museoissa käyminen, jumppasalien hyödyntäminen, ravintoloissa tai elokuvateattereissa käyminen, kirkossa tai treffeillä käyminen, uskonnon harjoittaminen)

Täydentävät kysymykset

- Onko sinulla tarpeeksi tekemistä, jotta sinulle ei tule tylsää?
- Onko jotain sellaisia toimintoja, joita haluaisit tehdä, mutta joita et tällä hetkellä tee?
- Mitä niistä haluaisit ERITYISESTI tehdä, jos se olisi mahdollista?
- Jos on sellaisia toimintoja, joita haluaisit tehdä, mutta et tee, niin miksi et tee niitä? (mahdollisia vastauksia: henkilökunta kieltää, olen liian väsynyt, en pysty tekemään niitä, meillä ei ole täällä sopivia tiloja, minulla ei ole riittävästi rahaa tai aikaa)
- Mikä auttaisi sinua tekemään niitä toimintoja, jotka ovat sinulle tärkeimpiä?

2) AIKATAULUT / RUTIINIT

- A. Onko sinulla täällä päivittäistä ja viikoittaista aikataulua tai rutiinia ja mahdollistaako se sinua tekemään mitä haluat tehdä tai mitä sinun tarvitsee tehdä?

Täydentävät kysymykset

- Kerro päivästäsi, heräämisestä siihen kun menet nukkumaan.
- Onko sinulla viikoittain tehtäviä asioita? (tarvittaessa kysy aikataulusta/rutiinista)
- Teetkö viikonloppuisin eri asioita kuin viikonpäivinä? (kysy tyypillisen viikonlopun aikataulusta/rutiinista)
- Oletko tyytyväinen siihen miten käytät aikaasi?
- Jos et, niin miksi?
- Joustaako aikataulusi sen verran, että voit tehdä sellaisiakin asioita, mitkä eivät kuulu tyypilliseen päiväohjelmaasi?

3D. SOSIAALINEN YMPÄRISTÖ

1) SOSIAALINEN KANSSAKUMI

- A. Tuletko toimeen tulla yksin elämäsi kanssa, mukaan lukien henkilökunta, asukkaat ja huonekaverit (kysy mahdollisista tukkeista ja haasteista perhe)?

Täydentävät kysymykset

- Puhuuko henkilökunta sinulle ystävälliseen sävyyn? (ei liian kriittisesti, ovat kohteliaita)
- Auttavatko asukkaat täällä toisiaan?
- Onko sinulla koskaan erimielisyyksiä täällä olevien muiden ihmisten kanssa (perhe, asukkaat, huonetoverit, henkilökunta)?
- Mitä tapahtuu kun ihmisten välillä on täällä erimielisyyksiä?

2) TUEN MÄÄRÄ JA LAATU

A. Saatko tarpeeksi apua, jotta voit tehdä niitä toimintoja, jotka ovat sinulle tärkeitä?

Täydentävät kysymykset

- Onko henkilökunta saatavilla kun tarvitse apua?
- Onko sellaisia tilanteita, jolloin henkilökuntaa on vaikea saada tarpeeksi?
- Ovatko henkilökunnan jäsenet läsnä kun haluat k...

3E. ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS

1) Päätöksenteko

- A. Saatko itse päättää (y...) ja ovat sinulle tärkeimpiä?** (anna esimerkkejä, kuten oman huoneen... nnat, kuinka vietät aikaasi, minne haluat mennä kun haluat pitää hauska... verisi, mihin käytät rahaasi)

Täydentävät kysymykset

- Oletko tyytyväinen siihen, miten täällä tehdään päätöksiä?
- Onko sellaisia asioita, joiden suhteen haluaisit tehdä päätöksiä/valintoja, mutta se ei ole mahdollista?
- Minkä muiden asioiden suhteen haluaisit itse tehdä päätöksiä?
- Kuka yleensä tekee päätökset? Sopiiko se sinulle?

2) VOIMAANTUMINEN

A. Oletko tyytyväinen täällä oleviin sääntöihin? (anna esimerkkejä, kuten milloin saat puhua puhelimessa, saatko mennä yksin ulos, miten huonekaverit on valittu, ketkä lähtevät retkille, mihin lähдете retkille)

Täydentävät kysymykset

- Saatko vaikuttaa niiden päätösten tekemiseen, jotka ovat sinulle tärkeitä ja tärkeimpiä?
- Onko jotain sellaisia sääntöjä, joita tulisi muuttaa? (Tarkenna, että haastattelijalla/arvioijalla ei ole mahdollisuutta muuttaa sääntöjä, mutta voi kertoa asukkaiden toiveesta sääntöjen muuttamisen suhteen)

B. Onko sinulla mahdollisuus esittää muutoksia sääntöihin tai kertoa mielipidettäsi niin että niihin reagoidaan?

Täydentävät kysymykset

- Kuunteleeko henkilökunta sinun mielipiteitäsi ja pyyntöjäsi?
- Onko sinulla mahdollisuutta muuttaa niitä asioita, mistä et pidä?
- Oletko tyytyväinen mahdollisuuteesi tehdä päätöksiä rahankäytöstäsi?
- Oletko tyytyväinen mahdollisuuteesi tehdä päätöksiä muista sellaisista asioista, jotka vaikuttavat täällä elämääsi?

C. Osallistutko tavoitteiden asettamiseen sellaisten asioiden suhteen, jotka haluat saavuttaa?

Täydentävät kysymykset

- Kerrotaanko sinulle, jos henkilökunta asettaa sinulle tavoitteita, jotka sinun tulisi saavuttaa?
- Kannustetaanko sinua kertomaan mielipiteesi tavoitteesi voidaan parhaiten saavuttaa?

3) ITSENÄISYYS JA OMATOIMISUUS

- A. Saatko oikean määrän apua henkilökunnalta kun haluaisit tehdä jotain?** (anna esimerkkejä, kuten työ, vapaa-aika ja virkistystoiminta, itsestä huolehtiminen, retket, vieraiden luona kyläily, harrastukset, viin ja perheeseen, itsenäinen ulkoilu, omien rahojen käyttäminen)

Täydentävät kysymykset

- Onko sellaisia tilanteita, joissa henkilökunta auttaa sinua liian paljon?
- Antaako henkilökunta ehdotuksia ja ohjausta, kun tarvitset vain vähän apua? (mieluummin kuin tekevät asian kokonaan puolestasi tai vaativat sinua selviytymään kokonaan itse)
- Onko henkilökunnalla ystävällinen ja auttavainen asenne asukkaita kohtaan?
- Onko sellaisia asioita, jotka haluaisit tehdä itse, mutta sinulla ei ole siihen lupaa?

Haastateltavan nimi: _____

Työsuhteen kesto: _____

Ammattinimike (esimies, vastaava ohjaaja, ohjaaja, sijainen jne): _____

IV. Esimiehen/Työntekijöiden haastattelu

Kuten tiedätte, yritämme löytää ehdotuksia ja ideoita asuinympäristön kehittämiseksi. Olen tehnyt havaintoja ja saanut palautetta asukkailta. Nyt haluaisin kuulla teidän näkemyksiänne.

KOKOAVAT KYSYMYKSET

1. Mitä täällä mielestänne tehdään hyvin?
2. Millä alueilla tarvitaan mielestäsi keh...
3. Mitkä ovat esteitä keh... miesten tuki, hallinnolliset kysymykset, budjetin rajallisuus, henkilökun...
4. Mitä ehd... jotta asukkaiden elämänlaatua saataisiin parannettua?

DO NOT COPY

YKSITYISKOHTAISET KYSYMYKSET

1. Kuinka paljon asukkaat tarvitsevat kokonaisuudessaan apua erilaisten asioiden tekemiseen, kuten itsestä huolehtiminen, kotityöt, vapaa-ajan toiminnot, retket, keskusteleminen/vuorovaikutus?

- Saavatko asukkaat mielestäsi oikean määrän apua? Jos ei, mikä on syy?
- Missä tilanteissa/toiminnoissa on kaikista vaikeita tarjota apua?

2. Tarvitsetko sinä tai henkilökunta yleisesti eri tyyppisiä toimintoja, jotta olisi mahdollista tarjota asukkailla oikeanlaisia toimintoja tarjota heidän apua ja tukea?

- Tarjoaako henkilökunta erilaisia toimintoja, jonka haastavuusaste on oikealla tasolla?
- Minkälaista lisäkoulutusta tulisi henkilökunnalle tarjota?

3. Kuinka haastavaa on tilanteet, joissa asukkailla on "haastavaa käytöstä"?

- Kuinka määrittelet "haastavan käyttäytymisen"?
- Minkä tyyppiset haastavan käyttäytymisen tilanteet ovat henkilökunnalle vaikeimpia hoitaa?

DO NOT COPY

4. Kuinka asukkaat tulevat toimeen henkilökunnan kanssa?

- Kuinka asukkaat tulevat toimeen keskenään?

5. Olen kerännyt asukkailta tietoa siitä, miten päätökseen on tultu. Haluaisin saada myös sinun/teidän näkemyksen tästä asiasta. Onko joku asia, jonka osallisuus vaikuttaa tai osallistua täällä päätöksentekoon?

- Voitko antaa esimerkin sellaisesta asiasta, jossa asukkaat ovat auttaneet päätöksenteossa? Kuka esim. on ollut mukana? Mitä ratkaisut yhteisten tilojen sisustuksesta ja tavaroiden järjestyksestä?
- Kuka päättää asukkaiden kysymyksistä tai vieraiden vierailuajoista?
- Saavatko asukkaat apua tai neuvoja, jos heillä on kysymyksiä? Voivat oppia tekemään päätöksiä itse?

6. Miten henkilökunta voi tukea asukkaiden omatoimisuutta ja voimaantumista?

- Oppivatko asukkaat ilmaisemaan tarpeitaan ja mielipiteitään? Jos oppivat, niin miten?
- Osallistuvatko asukkaat vertaistukiryhmiin tai voimaantumis-/ elämäntapa valmennukseen?

7. (Jos sovellettavissa) Mitä mieltä olet siitä prosessista, jolla asukkaille asetetaan tavoitteet?

- Miten tavoitteet asetetaan?
- Osallistuvatko asukkaat heitä koskevien tavoitteiden asettamiseen?
- Tietävätkö asukkaat heidän tavoitteensa?
- Ovatko tavoitteet mielestäsi hyödyllisiä?
- Valitseeko henkilökunta asukkaille sellaisia toimintasuunnitelmia, joiden avulla asukkaat voivat saavuttaa tavoitteensa?
- Kuinka tavoitteenasettamisprosessia voisi kehittää?

DO NOT COPY

Kiitos paljon avustanne. Palaamme teille tuloksista ja suosituksista.

Yhessä keräämämme tiedot ja kerron teille yhteenvedon.

III.a TILA	Asukkaiden / osallistujien haastattelusta saadut tiedot	(TARKISTUSLISTA)
Alapuolelle on lueltu asuinympäristön sisätiloja. Merkitse jokaiseen kohtaan asukkaiden antamat vastaukset tilojen ongelmallisuudesta.	Lisäkommentteja varten	
	Ei ongelmia	Ongelmia
Asuinympäristön turvallisuus ja esteettömyys		
Ulkona/ pihalla olevat portit		
Sisällä olevat portaat		
Riittävä valaistus		
Oviaukot ja ovenkahvat		
Wc-istumelle istuminen		
Suihkun/saunan käyttö		
Huonekalujen tyypit ja määrä		
Tavaroiden paljous/sotkun määrä		
Kognitiiviset tuet (opasteet, aikataulu)		
Alapuolelle on lueltu tiloja kodin ympäristöstä. Merkitse jokaiseen kohtaan asukkaiden antamat vastaukset siitä, onko heillä lupaus lisäkommentteja varten.	Lisäkommentteja varten	
	Ei käytettävissä	Ajoittain käytettävissä
		Käytössä
Tilan käytettävyys ja sen sopivuus		
Makuuhuone		
Keittiö		
Kodinhoituhuone		
Olohuone		
Kylpyhuone		
Säilytystilat henkilökohtaisille tavaroille (vaatteet, raha, ehustus) kuten kaapit ja lipastot		
Tila yksinololle		
Sosiaalinen tila (asukkaille, vieraille)		
Luonnonmukainen ympäristö		
Piha-alue		
Turvallinen ulkoalue kävelylle		
		Kommentit

DO NOT COPY

III.b. Esineet ja välineet	Asukkaiden ryhmähaastattelusta kerätyt tiedot				(TARKISTUSLISTA)		
Alapuolelle on listattu henkilökohtaisia esineitä ja välineitä, joita on tai ei ole asuinympäristössä. Tarkista, ovatko esineet ja välineet helposti asukkaiden saatavilla, vai eivät.	Esineet, jotka eivät ole saatavilla. Tarkista ovatko esineet tärkeitä haastattelijoille (vaihtoehtoinen osio).		Tarkista, ovatko esineet nähtävissä		Lisäkommentteja varten		
Esine / Väline	Ei saatavilla	Saatavilla	Ei tärkeä	Tärkeä	Kyllä	Ei	Kommentit
Itsestä huolehtimisen tarvikkeet							
Ehostusvälineet/Meikkivälineet							
deodorantti, naisten							
Ehostustuotteet (parransäädin, kynsilakkuri)							
Vaatteet							
Apuvälineet: erikoisruokailuvälineet, puuvillavaatteet							
Vapaa-aika/ virkistystoiminta							
Asukkaan oma televisio							
Asukkaan oma tietokone							
Asukkaan oma DVD-soitin ja DVD-levyt							
Asukkaan oma musiikinsoitin tai radio							
Asukkaan omat materiaalit/ tarvikkeet harrastuksiin, kuten taide & askartelu välineet (maalit, tussit, paperi, sakset, liima, lanka, ompeluvälineet), puutarhanhoitovälineet, kamera (jos oleellista)							
Opiskelumateriaalit (kynät, paperit, tehtäväkirjat, työkirjat)							
Asukkaan omat rahat							
Asukkaan omat kirjat							
Asukkaan omat valokuvat							
Asukkaan omat "tavarat"							
Muuta _____							

DO NOT COPY

III.c Tehtävät/ toiminnot/ toiminnallinen osallistuminen	Aukkaiden ryhmähaastattelulla kerätty tieto (TARKISTUSLISTA)	Lisäkommentteja varten	
Toimint	E/S	Oletko kiinnostunut tästä toiminnasta? Kyllä Ei	Teetkö tätä toimintaa? Kyllä Ei
Alla on toimintoja, joita asukkaat saattavat tehdä tai olla tekemättä. Merkitse kussakin kohdassa, tekevätkö asukkaat sitä toimintaa. Jos toimintaa ei voida soveltaa kyseiseen ympäristöön, merkitse "ei sovellettavissa" (E/S). Jos toimintaa ei tehdä, merkitse syy.			Jos olet kiinnostunut tämän toiminnan tekemisestä, mutta et tee sitä, mikä estää sinua tekemästä tätä toimintaa?
Itsestä huolehtimisen t			
Itsenäinen syöminen			
Itsenäinen pukeutuminen			
Itsenäinen peseytyminen, s			
Itsenäinen vessassa käyminen			
Itsenäinen ehostautuminen (parrana)			
kynsien hoito, meikit)			
Välineetoinnot (IADL)			
Puhelimen käyttäminen soittamiseen tai puheluiden vastaanottamiseen			
Rahojen käyttäminen omien mieltymysten mukaan			
Lääkkeiden ottaminen			
Ostoksilla käyminen			
Ruuanlaitto/ Leipominen			
Liikunta/ Kuntoilu			
Lemmikistä huolehtiminen			
Vapaa-aika / Virkistystoiminta			
Piirtäminen/ maalaaminen			
Ompelu/ käsityöt/ neulominen			
Lukeminen			
Valokuvaus			
Sisustaminen			
TV:n / elokuvien katsominen			
Tietokoneen käyttäminen (pelit, sähköposti, internet)			
Kirjoittaminen (runot, tarinat, artikkelit)			
Yhteisten juhlien/tapahtumien suunnittelu			
Yhteisiin juhliin/tapahtumiin osallistuminen			
Tanssiminen			
Laulaminen			
Musiikin kuuntelu			
Lauta- tai korttipelien pelaaminen			

DO NOT COPY

Toiminta	E/S	Oletko kiinnos- tunut tästä toiminnasta?		Teetkö tätä toimintaa?		Lisäkommentteja varten
		Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	
DO NOT COPY						
Vapaa-aika / Virkistystoiminta						
Urheilulajin harrastaminen						
Naapurustossa kävely						
Perheen tapaaminen						
Ystävien tapaaminen asuinyhteisössä						
Tuotteliaisuus						
Toissa tai työtoiminnassa käyminen						
Päivätoiminnassa käyminen						
Koulussa tai työharjoittelussa käyminen						
Vapaaehtoistyössä käyminen						
Kotitöiden tekeminen (siivous, pyykit)						
Pihatyöt / puutarhan hoito						
Yhteisölliset toiminnot						
Puistossa tai kuntoilukeskuksessa käyminen						
Retkillä tai matkoilla käyminen						
Julkisten kulkuvälineiden tai invataksin käyttäminen						
Elokuissa käyminen						
Kirjastossa käyminen						
Yhteisöllisiin tapahtumiin osallistuminen (urheilutapahtumat, näytelmät, konsertit)						
Ravintoloissa käyminen						
Treffeillä käyminen						
Kirkossa tai vastaavassa käyminen						
Muut toiminnot, joita ei mainittu listassa						
Muu toiminta: _____						
Muu toiminta: _____						
Muu toiminta: _____						

- Jäikö minulta kysymättä jotain, mikä olisi ollut sinulle tärkeää?

- Onko jotain esineitä/välineitä, joita sinulla ei ole, mutta joita haluaisit saada, mikäli mahdollista?

III.d. Itsemäärittämis-oikeus	Asukkaiden ryhmähaastattelulla kerätty tieto	(TARKISTUSLISTA)	
Alla on listattuna asuinympäristössä tehtäviä päätöksiä. Tarkastele kuinka nämä päätökset kussakin kohdassa tehdään. Jos päätöksen tekee joku muu kuin henkilökuuntaan kuuluva henkilö, kirjoita onko hän huoltaja, ystävä jne.			Lisäkommentteja varten
Päätös	Kuka tekee päätöksen?	Seuraavaksi merkitse onko kyseessä sellainen asia jonka asukas haluaisi päättää, mutta joku muu tekee päätöksen.	
	Asukkaiden ryhmänä tekemä päätös	Ei	Kyllä
	Asukkaat ja henkilökunta päättävät yhdessä		
	Henkilökunnan tai muun henkilön päätös		
	Jos joku muu tekee päätöksen, merkitse kuka		
Henkilökohtaiset mielenkiinnon kohteet			
Oman huoneen järjestely & sisustus			
Vieisten tilojen järjestely & sisustus			
Vaatevalinnat			
Radiokanavan valinta			
Mitä katsotaan TV:stä ja milloin			
Mihin rahaa käytetään ja milloin			
Mitä aterioilla syödään ja milloin			
Missä rahaa, ehostustarvikkeita ja vaatteita säilytetään			
Aikataulu/ rutiini			
Mihin aikaan nousetaan ylös ja mennään nukkumaan			
Mitä tehdään koulun/työn jälkeen			
Kuinka vapaa-aikaa käytetään			
Kuinka ja miten kotityöt tehdään			
Milloin käydään suihkussa/kylvyssä			
Milloin voi soittaa/vastaanottaa puheluita			
Milloin vieraita voi ottaa vastaan			
Mitä vieraiden kanssa voi tehdä			
Asuinympäristön tavat			
Kuinka huonetoverit valitaan			
Kuinka huoneet valitaan			
Ketkä lähtevät retkille			
Minne lähdetään retkelle			
Kuka voi lähteä asuinympäristöstä ja milloin			
Vieisesti, miten säännöt ja päätökset asioista tehdään			

DO NOT COPY

SUOSITUSLOMAKE

Arvioija:	
Päivämäärä:	
Yksikön nimi/osoite:	
Yksikön esimies:	
Tärkeysjärjestys	Suosituksset hallinnolle: Ehdotus keinoista suositusten käyttöönotto Suosituksset esimiehelle: Ehdotus keinoista suosituksien käyttöönotto Suosituksset muille (esim. psykologi, sosiaalityöntekijä, fysioterapeutti jne): Ehdotus keinoista suositusten käyttöönottamiseksi: Suosituksset kuntakokoukselle: Ehdotus keinoista suositusten käyttöönottamiseksi: Suosituksset asukkaille: Ehdotus keinoista suositusten käyttöönottamiseksi:

DO NOT COPY

Yksikön esimies/muutoksista vastaavat työntekijät täyttää

(Nimet: _____)

Vastaus/ Kommentit:

Suunnitelma/ Aikataulu:

DO NOT COPY